

KUB-31/2012. sz. ülés
(KUB-98/2010-2014. sz. ülés)

J e g y z ő k ö n y v

az Országgyűlés **Külügyi bizottságának**
2012. november 20-án, kedden, 11 óra 06 perckor
az Országház főemelet 55. számú tanácstermében
megtartott üléséről

Tartalomjegyzék

Napirendi javaslat	3
A bizottság részéről	4
Megjelent	4
Helyettesítési megbízást adott	4
Meghívottak részéről	4
Hozzászólók	4
Résztevő	4
Elnöki megnyitó, a napirend elfogadása	5
<i>Az Európai Unió és tagállamai, valamint a Moldovai Köztársaság között a közös légtér létrehozásáról szóló megállapodás kihirdetéséről szóló törvényjavaslat nemzetközi szerződésről (T/9102. szám) (Általános vita)</i>	5
Dr. Völner Pál bevezetője	5
Határozathozatal	5
<i>A Nemzetközi Vasúti Árufuvarozásról szóló Megállapodás (SzMGSz) és Mellékletei 2012. évi módosításának kihirdetéséről szóló törvényjavaslat nemzetközi szerződésről (T/9103. szám) (Általános vita)</i>	6
Dr. Völner Pál bevezetője	6
Határozathozatal	6
Tájékoztató Magyarország energiapolitikájáról	6
Kovács Pál államtitkár (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium) szóbeli tájékoztatója	6
Orbán Anita energiabiztonságért felelős utazó nagykövet kiegészítése	12
Kovács Pál államtitkár (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium) válaszai	19
Orbán Anita energiabiztonságért felelős utazó nagykövet válaszai	22
További kérdések, válaszok	26
<i>Az európai gazdasági és pénzügyi válság társadalmi hatásai Görögországban</i>	27
Dr. Fokasz Nikosz tanszékvezető egyetemi tanár előadása	27
Kérdések, hozzászólások, válaszok	37
Egyebek	43

Napirendi javaslat

1. Tájékoztató Magyarország energiapolitikájáról
2. Az Európai Unió és tagállamai, valamint a Moldovai Köztársaság között a közös légtér létrehozásáról szóló megállapodás kihirdetéséről szóló törvényjavaslat nemzetközi szerződésről (T/9102. szám) (Általános vita)
3. A Nemzetközi Vasúti Árufuvarozásról szóló Megállapodás (SzMGSz) és Mellékletei 2012. évi módosításának kihirdetéséről szóló törvényjavaslat nemzetközi szerződésről (T/9103. szám) (Általános vita)
4. Az európai gazdasági és pénzügyi válság társadalmi hatásai Görögországban
5. Egyebek

Az ülés résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: Balla Mihály (Fidesz), a bizottság elnöke

Dr. Nagy Gábor Tamás (Fidesz), a bizottság alelnöke
Gyöngyösi Márton (Jobbik), a bizottság alelnöke
Csenger-Zalán Zsolt (Fidesz)
Csóti György (Fidesz)
Dr. Horváth János (Fidesz)
Pintér László (Fidesz)
Dr. Tilki Attila (Fidesz)
Kalmár Ferenc András (KDNP)
Dr. Nagy Andor (KDNP)
Dr. Vejkey Imre (KDNP)
Szabó Vilmos (MSZP)

Helyettesítési megbízást adott

Kovács László (MSZP) Szabó Vilmosnak (MSZP)
Dr. Gruber Attila (Fidesz) Balla Mihálynak (Fidesz)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Dr. Völner Pál infrastruktúráért felelős államtitkár (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium)
Kovács Pál klíma- és energiaügyért felelős államtitkár (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium)
Orbán Anita energiabiztonságért felelős utazó nagykövet

Résztvevő

Sinkó Livia tanácsos (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium)

(Az ülés kezdetének időpontja: 11 óra 06 perc.)

Elnöki megnyitó, a napirend elfogadása

BALLA MIHÁLY (Fidesz), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelt Bizottság! Kérem, foglalják el helyeiket, hogy el tudjuk kezdeni a munkánkat. A helyettesítéseket tekintve: én helyettesítem Gruber képviselőtársamat, Szabó Vilmos pedig Kovács László képviselőtársunkat. Megállapítom, hogy így a bizottságunk határozatképes.

Az írásban előzetesen elküldött napirendi javaslattal kapcsolatban kérdezem a tisztelt bizottságot, van-e valakinek a napirenddel kapcsolatban megjegyzése. Nekem egy megjegyzésem lenne. Ez nem változtatja a napirendünket, csak a napirendi pontok sorrendjét. Államtitkár úr a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium napirendi pontjaihoz kérte azt, hogy őt vegyük majd előre.

Először is kérdezem a tisztelt bizottságot, hogy ki támogatja az írásban elküldött mai napirendünket. (Szavazás.) Megállapítom, hogy a bizottság egyhangúlag támogatta a napirendet.

Az Európai Unió és tagállamai, valamint a Moldovai Köztársaság között a közös légtér létrehozásáról szóló megállapodás kihirdetéséről szóló törvényjavaslat nemzetközi szerződésről (T/9102. szám) (Általános vita)

Kezdenék az első két napirendi pontunkkal. Az első napirendi pontunk a T/9102. számú törvényjavaslat általános vitája, amely az Európai Unió és tagállamai, valamint a Moldovai Köztársaság között a közös légtér létrehozásáról szóló megállapodás kihirdetését szorgalmazza. Ehhez a napirendi ponthoz tisztelettel köszöntöm Völner Pál államtitkár urat és az őt kísérő kollégáit. Engedjék meg, hogy mivel elfoglalta a helyét, ezért Orbán Anita utazó nagykövet asszonyt is köszöntsem, illetve Kovács Pál államtitkár urat.

Most megadnám a szót Völner államtitkár úrnak, ezt követően a bizottság tagjai kérdést tesznek fel, illetve eldöntjük az általános vitára való bocsátást. Parancsoljon, államtitkár úr!

Dr. Völner Pál bevezetője

DR. VÖLNER PÁL nemzeti fejlesztési minisztériumi államtitkár: Köszönöm szépen, elnök úr. Az első témánk az Európai Unió és tagállamai, valamint a Moldovai Köztársaság között a közös légtér létrehozásáról szóló megállapodás kihirdetéséről szóló törvényjavaslat általános vitája. Az Unió tagállamai és Magyarország is 2012 júniusában aláírták ezt a vonatkozó egyezményt, amit a 2005. évi I. törvény alapján törvényben kell Magyarországon kihirdetni. Ezt a megállapodást Magyarország a kezdetektől támogatta, hiszen lényegesen leegyszerűsíti az Unió tagállamai és a Moldovai Köztársaság közti légi forgalmat. Összességében mintegy 17 millió eurónyi előnyt várnak éves szinten ennek a megállapodásnak a létrejöttétől. Ugyan mi légitársaság hiányában közvetlenül most ebben nem vagyunk érintettek, de az áthaladó légi forgalom és a gazdaságélénkülés révén Magyarország is közvetetten haszonból részesül ennek az egyezménynek a jóvoltából, tehát Magyarország is élvezheti a megegyezés előnyeit. Ezért kérjük a bizottság támogatását, hogy a tisztelt Ház elé tudjuk vinni a törvényjavaslatot.

Határozathozatal

ELNÖK: Köszönöm szépen, államtitkár úr. Kérdezem a tisztelt bizottságot, hogy van-e kérdés az elhangzottakkal kapcsolatban. (Senki sem jelentkezik.) Amennyiben nincs, kérdezem a tisztelt bizottságot, hogy ki támogatja a T/9102. számú törvényjavaslat általános vitára bocsátását. (Szavazás.) A bizottság egyhangúlag támogatta. Erről írásban fogunk

ajánlást küldeni, amennyiben a bizottság ezzel egyetért. *(Senki sem jelentkezik.)*
Ellenvéleményt nem látok. Köszönöm.

A Nemzetközi Vasúti Árufuvarozásról szóló Megállapodás (SzMGSz) és Mellékletei 2012. évi módosításának kihirdetéséről szóló törvényjavaslat nemzetközi szerződésről (T/9103. szám) (Általános vita)

Második napirendi pontunkban a Nemzetközi Vasúti Árufuvarozásról szóló Megállapodás (SzMGSz) és Mellékletei 2012. évi módosításának kihirdetéséről szóló T/9103. számú törvényjavaslat általános vitára bocsátásáról fogunk dönteni. Az előterjesztő államtitkár úr. Kérem, foglalja össze!

Dr. Völner Pál bevezetője

DR. VÖLNER PÁL nemzeti fejlesztési minisztériumi államtitkár: Köszönöm szépen. Ez a törvényjavaslat is - hasonlóan az előzőhöz - egy nemzetközi egyezmény módosításáról szól, jelen esetben a Nemzetközi Vasúti Árufuvarozásról szóló megállapodás mellékleteinek szokásos évi módosítása, ez a 2012. évi, miután a 2005. évi L. törvény úgy rendelkezett, hogy a nemzetközi szerződések törvényi szinten szabályozandóak, ezért parlamenti megerősítés kell az idei évi módosításokhoz is. A díjszabásokat, fuvar költségeket érinti például ez a változtatás, és ez a Magyarországon működő vasúttársaságok működését könnyíti meg. Ezért kérjük a bizottságtól szintén, hogy támogassa a törvényjavaslat Országgyűlés elé terjesztését.

Határozathozatal

ELNÖK: Köszönöm szépen. Tisztelt Bizottság! Kérdés? *(Senki sem jelentkezik.)*
Amennyiben nincs, kérdezem a tisztelt bizottságot, hogy ki támogatja a T/9103. számú törvényjavaslat általános vitára bocsátását. *(Szavazás.)* A bizottság egyhangúlag támogatta. Az általános vitát előkészítő ajánlást írásban fogja a bizottság elküldeni.

Köszönöm szépen. Köszönöm szépen államtitkár úrnak, hogy rendelkezésünkre állt.

Tájékoztató Magyarország energiapolitikájáról

Térjünk rá a 3. napirendi pontunkra! Tájékoztató Magyarország energiapolitikájáról. Ehhez a napirendi ponthoz újra köszönteném Orbán Anita energiabiztonságért felelős utazó nagykövet asszonyt, illetve Kovács Pál klíma- és energiaügyekért felelős államtitkárt a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumból és az ő munkatársaikat is. Nem kötöm meg az önök kezét, tehát ahogy gondolják, úgy osztják meg egymás között a témákat. Kérjük, hogy tájékoztassanak bennünket!

A szokásrend az, hogy 15-20-25 perces felvezető prezentáció, előadás, és ezt követően képviselőtársaim kérdéseket, véleményeket fogalmaznak meg a tájékoztatóval kapcsolatban. Önöké a szó!

Kovács Pál államtitkár (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium) szóbeli tájékoztatója

KOVÁCS PÁL nemzeti fejlesztési minisztériumi államtitkár: Köszönöm szépen a lehetőséget a tisztelt bizottság részéről. Azt hiszem, hogy az elmúlt időszak egy eléggé intenzív időszak volt energiapolitikai, energiastratégiai szempontból. Amint azt az energiastratégiánk - ami alapvető dokumentum az elkövetkezendő időszakra - is megcélozza, alapvető célunk az ország ellátásbiztonságának a javítása, ezen belül a függetlenségünkben egyfajta javulás elérése a diverzifikáción keresztül, és természetesen jóval kedvezőbb árcsúcsok elérése a nemzetközi regionális piacokon.

Amint azt láttuk, ezekben a folyamatokban az infrastruktúra fejlesztése nélkül jelentősebb eredményt nem fogunk tudni elérni. Ezért ahogy a nemzeti energiastratégia is fogalmaz és célul tűzi ki, ebben a diverzifikációs lehetőségnek a kiaknázásában három főbb

irányt jelöltünk meg, egyrészt az észak-déli csatornát, energiafolyosót, a dél-keleti energiafolyosót és a dél-nyugati energiafolyosót a már meglévő kapcsolatainkon keresztül.

Engedjék meg, egy eléggé hosszú jelentéssel készültem, ami borzasztóan részletes adatokat tartalmaz, de áttekinteném akkor nagyjából az összes olyan területet, ami azt hiszem, hogy a bizottság számára nemzetközi szempontból és a külügyek szempontjából fontos lehet.

Először is kezdeném akkor az észak-déli energiafolyosóval, ahol úgy gondoljuk, hogy az infrastruktúrafejlesztés mellett, ami alapvető tétel, alapvető követelmény ahhoz, hogy kedvezőbb árpozíciót érhessünk el, ezzel párhuzamosan a piac fejlesztése terén is szükséges eredményeket elérnünk.

Az első ilyen komoly fejlemény, illetve az eredmény az elmúlt időszakban ez a cseh, szlovák és a magyar másnapi villamosenergia-piac összekapcsolása, amelyben 2011. május 30-án írtak alá a három ország szabályozó hatóságai egy közös szándéknyilatkozatot ezzel a másnapi villamosenergia-piac implicit összekapcsolásával kapcsolatban nettó átviteli kapacitás alapon. Ez egy rendkívül komoly mérföldkőnek számított, a piac valós, fizikai összekapcsolására és ennek a projektnek a sikeres indítására a szabályozók elkészítését követően 2012. szeptember 11-én került sor. Ez volt az első nap, amikor a kereskedelem az uniós belső villamosenergia-piac létrehozásának, az egységes piac létrehozásának az irányába első lépcsőben megindult.

Ennek eredményeként az implicit allokációs rendszer megindult, és ez az egylépcsős allokálási mechanizmus, tehát az, hogy például a cseh piacról nem kell két fázisban a cseh-szlovák, majd a szlovák-magyar piacon külön allokálni a villamosenergia-importot, ez az egylépcsős megoldás egy új mechanizmust jelentett a magyar piac számára. Ezzel jóval kedvezőbbé vált a magyar határkeresztesző kapacitások – de nemcsak a magyar, hanem a cseh és a szlovák határkeresztesző kapacitások – kihasználása is.

Ezáltal úgy értékeljük, hogy megnövekedett az ellátásbiztonságunk, nagyobb likviditást eredményezett a piacon, és ennek következtében látható volt az árakban is, hogy a magyar piacon például egy jóval kisebb áringadozást eredményezett. Tehát végső fokon, ha csak a pozitív felső értéket veszem, a fogyasztók érdekeit képviseltük leginkább, és ebben értünk el egy eléggé komoly eredményt.

A piac-összekapcsolás egy nagyon komoly lépés lehet majd a továbbiakban, abban az irányban, hogy ha ez a piac-összekapcsolás nemcsak a három ország tekintetében, de további országok tekintetében is előre tud lépni.

Örömmel tájékoztatom önöket, hogy a piac-összekapcsolási szándékát jelezte a román piacműködtető, az OPCOM, az átviteli rendszerirányító, a Transelectrica, aki beadta a saját kérvényét az ehhez a piachoz való csatlakozásra, és jelen pillanatban a Steering Group elfogadta a három ország részéről a román fél csatlakozását. A csatlakozási tárgyalásokhoz szükséges mélyebb dokumentációnak és az egyezségeknek a kidolgozása jelen pillanatban van folyamatban, a titoktartási nyilatkozatot mind a négy fél aláírta a közelmúltban, és így a csatlakozás ennek a piacnak az összekapcsolásával is megkezdődhet.

Szintén jelzés érkezett a lengyel piacvezető részéről, hogy szintén szeretne ehhez a piachoz csatlakozni, úgyhogy úgy gondolom, hogy így a V4 tagországok és a hozzá kapcsolódó román, majd a későbbiekben azért reményeink szerint a bolgár piac is ehhez a folyamathoz csatlakozik, és még nem tudom, hogy majd a későbbiekben a balkáni régióban még milyen országok részéről valósul meg ez a piac-összekapcsolás.

Hadd jelezzem azokat az eredményeket, amelyek a piac-összekapcsolás kapcsán már jelentkeztek. Egyrészt amint mondtam, a magyar másnapi piac áringadozása jelentős mértékben csökkent, az áraink közötti eltérés mind a cseh piac, mind a szlovák piac között gyakorlatilag teljesen összehúzódott, egymással összekapcsolódott, és már az is látszik, hogy rögtön, gyakorlatilag szeptember 12-ére már a jövőbeli árak, ezek a futures árak, amelyeket 2014-15-re detektálnak, már ezekben a csökkenő hatást is érzékeljük. Tehát már mindenki

ezzel a piacműködéssel gondolkodik és ezáltal már a hosszabb távú áron jobban prognosztizálhatóan, de nyilvánvalóan látszik az, hogy alacsonyabb árakkal számolhatunk.

A 2011-es árakhoz képest a HUPX zsinór – baseload – árak 25 százalékkal csökkentek, azaz mintegy 14,62 EUR/MWh-val voltak alacsonyabbak szeptember 12-e után, amely semmi más beavatkozással nem magyarázható, csak a piaci beavatkozással, mert közben semmiféle infrastruktúrafejlesztési lépés nem történt.

A rendelkezésre álló kapacitások terén pedig elmondható az, hogy a szlovák-magyar irányban a rendelkezésre álló átviteli kapacitások kihasználtságának mértéke 74 százalékra nőtt, ami azért érdekes, mert a 20., tehát a napi, órás szerződések esetében a 20. és a 21. órában, tehát a focimeccsek idején a kialakuló árkülönbség és az ATC kihasználtsága azt jelzi, hogy ezeken az együttes piacokon egyfajta kapacitástöbbletre még szükség van.

Érdekes az, hogy ezen pozitívum mellett azért már oda kell figyelni arra a negatív visszacsatolásra is, amit viszont ez a piac-összekapcsolás eredményezhet a későbbiekben, és erre előre föl kell készülni, ez pedig a negatív villamosenergia-árak kialakulásának a lehetősége. Ez körülbelül azt jelenti - egyelőre nagyon tartani nem kell tőle, de elképzelhetőek ilyen időszakok -, hogy egy éves időtartamban egy-két óra átlagában kialakulhat - éves 7800 óra időtartamra vetítve - ezen a piacon is, mivel az árintervallum -3000 és +3000 euró/MWh közötti értékek között mozog, kialakulhat negatív villamosenergia-ár, amire nekünk megfelelő mechanizmusokkal kell fölkészülni, hogy ezen időben vagy energiatarthatékolással vagy valamilyen más módszerrel az erőművek üzemben tartását, gazdaságosságát, eredményességét fönn tudjuk tartani.

A következő terület, amiről szeretnék beszámolni önöknek, ez a közép-európai régióban megjelenő hurokáramlások problémája. Majd utána adnám át a szót nagykövet asszonynak, amikor elmondtam mindent, hogy ő is fűzze hozzá - így egyeztünk meg - az észrevételeit. Ennek a lényege az, hogy a német villamosenergia-hálózat annyira alulfejlett - gyakorlatilag 20 év óta belső hálózatfejlesztésre sor nem került -, hogy a német északi, jelentős szélerőművi kapacitások villamos teljesítményét, villamos energiáját a szomszédos országokon keresztül szállítja át a rendszer. Ezt az áramlást hívják a Németországon kívüli loop flow-áramlásnak, tehát hurokáramlásnak nevezik a műszaki zsargonban. Ami annak a következménye, hogy a német hálózat nem képes átvinni az északon megtermelt villamos energiát a déli felhasználási területekre, tehát az iparilag fejlett zónába.

Ezért a mi oldalunkon ez Lengyelországon, Csehországon, Szlovákián, Magyarországon keresztül lép be az együttes osztrák-német piacra - majd erre az együttes osztrák-német piacra későbbiekben visszatérek, mert lesz még egy-két jelzés ezzel kapcsolatban. A probléma pontosan az, hogy ezen országok piacain - de ebben Németország nyugati oldaláról természetesen a Benelux-államok is benne vannak és Franciaország is érintett - az az átviteli kapacitás, ami kereskedelmileg szerződhető, kiserződhető lenne, gyakorlatilag nem áll rendelkezésre. Ezáltal hogy úgy mondjam, a magyar piacot, a magyar fogyasztókat éri egyfajta gazdasági kár, mivel az ez irányú kereskedés iránt mi semmiféle tranzitdíjjal, semmiféle kompenzációs lehetőséggel ma nem élünk.

Eppen ebből eredően ezt a problémát még a magyar elnökség idején jeleztük az Európai Bizottság felé, és éppen ennek a tevékenységünknek és aktivitásunknak köszönhetően a V4-tagországok felsorakoztak Magyarország mögé, és 2012. október 10-én a javaslatunkra megalakult ez a Regionális Fórum, ami kifejezetten csak a hurokáramlások problémakörével foglalkozik. Az ebben részt vevő országok - Csehország, Ausztria, Lengyelország és Németország, Szlovákia, Magyarország - igyekeznek egyfajta kompenzációs mechanizmust kidolgozni a loop flow-k kezelésére és a megfelelő árzónák kialakításával kapcsolatban, hogy ezekben az országokban semmiféle hátrány ne érje a mi piacainkat.

A javaslatainkat ezen az október 10-ei ülésen a Regionális Hurokáramlások Cselekvési Tervével kapcsolatban tettük, de a német és az osztrák fél nem fogadta el a javaslatok

többségét. Úgy érzékeljük, hogy bilaterális alapon kívánják kezelni ezt a problémát. Mi minden erőfeszítést megteszünk annak érdekében, hogy a magyar piacot semmiféle kár ne érje ezzel kapcsolatban.

Az árzónák meghatározásával kapcsolatban szintén egy egységes európai uniós másnapi villamosenergia-piaci célmodell került kialakításra, amelynek a bevezetésével kapcsolatban a V4-tagországok szintén egységes álláspontra helyezkedtek, nem fogadják el azt a javaslatot, amit Németország és Ausztria kidolgozott és beterjesztett a közös együttműködés érdekében. A mi érdekünk az, hogy a közös osztrák-német árzóna feltörsésre kerüljön, és külön egységként kerüljön kezelésre a ki- és belépő áramok kérdése. Ez egy következő probléma, ami a közeljövőben szintén mind az európai egyeztetések folyamán, mind a bilaterális egyeztetések folyamán föl fog merülni.

A harmadik terület, amiről szeretnék önöknek beszámolni, az a régiós gázpiaci célok és az infrastruktúra-fejlesztések kérdése. Az elmúlt időszakban eléggé komoly fejlesztéseken ment keresztül a magyar határkereszteső szakasz. Megépült a magyar-horvát, a román-magyar gázvezeték; mindkettő kétirányú kereskedelmet tud biztosítani, és 15 százalékkal kibővítettük az osztrák-magyar gázvezeték kapacitását, valamint megépült és üzembe állt a stratégiai földgáztározó, és további fejlesztések történtek a kereskedelmi tárolókban is.

Hozzá kell azonban fűznünk, hogy tradicionálisan az importlehetőségeink fizikailag továbbra is korlátozottak. Alapvetően 2 irányból érkezik földgáz a hazai rendszerbe. Ez egyrészt a keleti irányból Beregszászon keresztül, másrészt pedig nyugati irányból Mosonmagyaróvár felől érkezik, de történelmileg a rendszerben a nyomásviszonyok olyanok, hogy gyakorlatilag kelet-nyugati irányú áramlásra van fölkészítve. Azt hiszem, hogy a közeljövő egyik legnagyobb kihívása a rendszerfejlesztés terén pontosan ez lesz; mivel úgy gondoljuk, hogy a délkeleti és a délnyugati irányú fejlesztések, valamint az észak-déli gázrendszer fejlesztése ezen a helyzeten változtatni lesz képes, és úgy gondoljuk, hogy Magyarország elosztószerepét, a magyar piac elosztószerepét az elkövetkező időszakban jelentős mértékben erősíteni leszünk képesek, illetve fogjuk tudni erősíteni.

A fejlesztések irányai alapvetően ez a 3 irány, amiről szóltam: az észak-déli energiafolyosó, a déli-délkeleti gázfolyosó, illetve ez LNG-terminál kérdése. 2011 elején az észak-déli folyosó kifejlesztése érdekében magas szintű munkacsoportot hoztunk létre, amelynek eredményeként előállt az az infrastruktúra-fejlesztési terv, ami a lengyel tengeri partoktól egészen a magyar piacig az egységes gázrendszert, gázszállítási lehetőséget tudja kialakítani. Ennek a magyar vonatkozása az a magyar-szlovák gázvezeték, amely jelenleg előkészítés alatt áll, illetve hamarosan kivitelezési fázisba fog kerülni. Azt is hozzá kell fűznöm, hogy ebben a gáz-munkacsoportban, ami az infrastruktúra-fejlesztéssel foglalkozik a közép-kelet-európai régióban, éppen a magyar-szlovák gázvezeték a munkacsoport vezetője, tehát Magyarország ebben is vezető pozíciót foglalt el.

A külügyes kollégáim dicséretére el kell hogy mondjam, hogy az a módszertan viszont, amit közösen dolgoztunk ki, amely alapján az európai projektek, amit kifejezetten csak erre a régióra dolgoztunk ki, ezek prioritásait és a gáz piaci árára gyakorolt hatását elemző módszertant közösen dolgoztuk ki, és ezt a módszertant sikerült ismertetni az Európai Bizottsággal is, majd az Európai Bizottság elrendelte ennek a részletes bemutatását a többi tagállam részére is. Gyakorlatilag abba a helyzetbe jutottunk a mai nappal, hogy a Bizottság lovagá ütötte ezt a módszertant az egységes európai gázinfrastruktúra-fejlesztési tervek prioritásának a vizsgálatához, amely ebben az évben, 2013 júliusáig - ez a végső prioritáslista - ki fog alakulni.

Örömmel tájékoztatom önöket arról is, hogy azok a projektek, amelyeket Magyarország erre az infrastruktúrafejlesztési listára jelölt, mindegyike igen előkelő helyen szerepel. A magyar-szlovák vezeték azt hiszem, hogy a második helyen szerepel ebben a projektben, csak egy cseh-lengyel összeköttetés volt, ami megelőzte, viszont azt pedig a

módszertan alapján sikerült kimutatni, hogy ez az összeköttetés csakis a lengyel piacra van hatással, tehát úgy néz ki, hogy a prioritáslistában Magyarország és a magyar projektek jóval előkelőbb helyen fognak szerepelni, mint ahol most tanyáznak.

Itt nemcsak a gáz-infrastruktúrafejlesztésről beszélek, hanem a villamosenergia-projektekről is. Akkor nézzük a villamosenergia-projektekét.

Ezen az észak-déli irányú villamosenergia-összeköttetési projekten belül regionális érdekű projekt szintjére emelkedett szintén a magyar-szlovák határon a két határkeresztező vezeték, egyrészt a Sajóivánka-Rimaszombat, másrészt a Gönyű-Bős közötti nagyfeszültségű vezetékek, és az ezekhez kapcsolódó alállomás-fejlesztések, valamint egy ötödik projekt is bekerült, a Magyarország-Nagykapos vagy Velké Kapusany, Záhony közelében lévő 120 kilovoltos vezeték fejlesztése is. Tehát mind az öt projektünk szintén bekerült ezen európai érdekű fejlesztési projektek közé.

Mint mondtam, erről a végső listáról az Európai Bizottság várhatóan 2013 júliusában fog dönteni, ennek eredményeként a döntést követően mindegyik projekt az EU pénzügyi támogatására számíthat, és erre lehet pályázni is. Ebben természetesen Magyarország és Szlovákia közös érdekűen együttműködik a projektek elfogadtatása érdekében.

Az európai energia infrastruktúra rendelet 9 stratégiai transeurópai energiaszabványt határozott meg a villamos energia, a földgáz és a kőolaj infrastruktúrák vonatkozásában, illetve 3 prioritást élvező horizontális célt is rögzít, ezek között egyrészt az intelligens hálózatok telepítése, a villamos energia „autópálya” kiépítése, illetve a határon átnyúló széndioxid-hálózatok, tranzithálózatok fejlesztése is szerepel. Itt, ezekben a prioritásokban négy projektünk nevesítetten is szerepel, egyrészt a közép-keleti és délkelet-európai villamosenergia-összekapcsolások projektje, az észak-déli irányú földgáz-összeköttetések, az olajszállító vezetékek a közép-kelet-európai régióban, illetve a déli gázfolyosóban.

Itt a közös érdekű projektekről megint az Európai Bizottság fog dönteni, két évente frissíti a maga prioritáslistáját, és a regionális szakértői csoportok között az ACER kapta azt a feladatot, aki a közös érdekű projektek megvalósítását figyelemmel kíséri. Abban az esetben, ha ezeknél a koordinátor úgy ítéli meg, hogy a közös érdekű projektek megvalósítása nehézségekbe ütközik, akkor a Bizottság beavatkozhat, amit mi a magunk részéről szeretnénk elkerülni.

Ebben az infrastruktúra-kialakításban fontos szerepet kapnak a nemzeti hatóságok, akiknek az engedélyezési eljárások gyors és transzparens lebonyolításában lesz komoly szerepük, illetve az ACER szintén a költségmegosztásról saját hatáskörben fog határozatot hozni, és elrendelheti, hogy a tarifákon keresztül megfelelő megtérülést biztosítsanak azon beruházások részére, amelyek az európai kiemelt prioritáslistában szerepelnek.

Rátérnék akkor a déli gázfolyosóra, amelyben három projekt szerepel nevesítetten, mint a Nabucco, a Déli Áramlat és az AGRI projektek, amelyekről szerintem önök is fognak még kérdéseket feltenni. Itt 2012. április 23-án miniszterelnök úr bejelentését követően az eredeti Nabucco-elképzelés, amely a Közel-Keletről tíz évvel ezelőtti helyzetnek megfelelően egy 31 milliárd köbméter kapacitású földgázszállító vezeték irányzott elő, a baumgarteni szállító-, elosztóközpont végponttal, ezt felváltotta egy kisebb kapacitású, egy durván 10 milliárd köbméternyi kapacitású szállító projekt elképzelése, amit Nabucco West néven ismertünk meg.

Ennek a cégnek a részvényesei továbbra is a korábbi szereplők, az osztrák OMV, a magyar FGSZ, a bolgár Bulgargaz, a román Transgaz, a török BOTAS és a német RWE.

Itt a főbb mérföldkövek: 2012 harmadik negyedévében együttműködési megállapodást kötöttünk a Shah Deniz 2-vel, 2013 közepén a Shah Deniz 2 döntését várjuk a végleges útvonalról, majd ezt követően egy open season eljárás következik, 2013 júniusára várható a végső beruházási döntések meghozatala, a pénzügyi kérdések lezárása, és valamikor 2015

környékén kezdődhet el a kivitelezés, így az üzembe helyezés várható végső időpontja 2017-2018 körül várható.

A Nabucco projektben Magyarország részvétele továbbra is indokolt. Itt mindenképpen a diverzifikáció szempontjából a Nabucco, mint diverzifikációs lehetőség Magyarország számára egy nagyon fontos tényező. Itt munkacsoport-szinten 2012. december 6-án kerül sor Budapesten a következő munkacsoport-ülésre, és azt kell mondanom, itt szintén a külügyes kollégákkal közösen, Magyarország és a magyar diplomácia kiemelkedő szerepet játszott abban, hogy a Nabucco projekt sikeresen folytathassa tovább a maga tevékenységét.

A Déli Áramlattal kapcsolatban, amely orosz gáz szállítására lenne alkalmas a Fekete-tenger alatti vezeték megépítésével és Ukrajna kikerülésével, itt az európai szakasz 63 milliárd köbméter/éves kapacitással körülbelül 2016-ra várható, hogy működőképes lesz.

A végső beruházási döntést Szerbia, Szlovénia és Bulgária is meghozta, ezen kívül a tenger alatti szakasról 2012. november 14-én Milánóban már megállapodás született. A legutóbbi hírek pedig arról szólnak, hogy a Gazprom vezérigazgatója december 7-ére prognosztizálja a munkálatok megkezdését.

Mint azt önök is tudják, szintén Magyarország kezdeményezésére alakult egy másik projekt, az AGRI projekt, amelynek a kidolgozása továbbra is folyamatban van, ez következő év első negyedévére várható, hogy a projekt megvalósíthatósági tanulmánya elkészül. Ennek a lényege, hogy tengeri szállításon keresztül, Azerbajdzsánból Grúzián, majd Románián keresztül érné el az azeri gáz a magyar piacot.

A harmadik diverzifikációs irányunk az LNG-szállítási lehetőség, ami úgy gondoljuk, hogy egy olyan diverzifikációs lehetőség, ami a piacokon az árszabályozás és az egyetlen szállítótól való függőség csökkentése érdekében jelentős lépést fogunk tudni elérni. Itt a célunk az – és ezen dolgozunk szintén közösen –, hogy az észak-déli energiafolyosó projektjeihez kapcsolódóan legyen egy dél-nyugati betáplálási pont, és így két LNG-beszállítási lehetőséggel gyakorlatilag a V4-es tagországok, a horvát, a szlovén, a román és a bolgár piac ellátható lenne LNG-vel is hosszú távon, amely LNG érkezik több irányból is. Itt főként az irányokról úgy gondolom, hogy leginkább a mediterrán régióban kellene gondolkodnunk, de szóba jöhet a Közel-Kelet, és azt hiszem, hogy gondolkodhatunk Észak-Afrika vagy Közép-Afrika olyan régióiról, olyan országairól is, mint akár Szudán, akár Nigéria. Nigériában például összesen 6 elgázosító létesítmény, üzem működik, tehát itt viszonylag nagy kapacitással azon olajkészletek fölött felgyülemlett földgáz értékesítése egy borzasztó nagy piacot jelent azt hiszem, globálisan is.

Nigériára hamarosan komoly szállítóként fogunk tudni számítani. Itt a célunk az, hogy a Krk-szigeten, Horvátországban az úszó LNG-állomás létesítésére a megvalósíthatósági tanulmány 2013 júniusára készül el, így várakozásaink szerint legkésőbb 2016-17-ben az LNG-állomás üzemképesé válhat, és az a magyar-horvát vezetéken keresztül a V4 piacaira jelentősebb mértékű LNG szállítására lesz képes.

Az elosztószerepről már beszéltem. A földgázpiacról még annyit szeretnék hozzáfűzni az elosztószerepünk javításával kapcsolatosan, hogy magyar-román viszonylatban alakult ki a két rendszerirányító, rendszerüzemeltető között – tehát a román és a magyar rendszerüzemeltető között – közös booking-platfomot fognak működtetni.

Ez a Pilot-projekt elindult, és úgy gondoljuk, hogy hamarosan a gáztözsde megjelenésével a gázpiacok összeköttetése is – a villamosenergia-piacokhoz hasonlóan – egy-két éves csúszással szintén megvalósulhat, amitől ismét a gázpiacok hatékonyabb árképzését reméljük. Az új energiahatékonysági irányelvvel kapcsolatban csak röviden annyit szeretnék mondani, hogy az irányelv most jelent meg, november 14-én, a jogharmonizációs lépések programozása jelenleg folyamatban van, ennek ellenére az NFM már 2 szakmai konzultációt

tartott a téma érintettjeinek a részvételével, és gyakorlatilag fél éves előnnyel indulunk a jogharmonizációs lépések véghezvitelében, illetve implementációjában.

Még amit szeretnék kiemelni az elmúlt időszakból: az atomenergia terén 2 olyan hírről tudok beszámolni az önök részére, ami egyrészt szintén elég komoly siker. Közel 3 éves tárgyalást követően a magyar kormány az ukrán miniszteri kabinet, illetve az Oroszországi Föderáció kormánya között a Magyarország és az Oroszországi Föderáció között Ukrajna területén keresztül történő nukleáris anyag szállításáról szóló egyezmény aláírásra került 2012. október 17-én Kijevben, ami jelentős siker. Valamint arról szeretnék még önöknek tájékoztatást adni, hogy Magyarország a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség támogatásával egyre komolyabb szerepet kap és vállal a nukleáris szakember-képzés területén, ennek keretén 120 vietnámi hallgató kezdte meg a képzését a Budapesti Műszaki Egyetemen 3 hét időtartamban, illetve a Paksi Atomerőmű Karbantartó és Gyakorló Központjában szintén 3 hetes időszakban, amely oktatást követően a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség által minősített szaktanfolyami minősítést kaphatnak. Ezek a kollégák lesznek azok, akik majd a vietnámi nukleáris program irányításában komoly szerepet fognak kapni ebben az évtizedben.

A közelmúlt tárgyalásainak eredménye az, hogy 2014-től pedig várjuk azon vietnámi hallgatók érkezését, akik egyéves szakmai képzésben vesznek majd részt, annak az 1500 hallgatónak az érkezését, akik jelenleg Moszkvában folytatják a moszkvai Energetikai Egyetemen a tanulmányaikat, és itt fognak részletesebb képzést kapni szintén a Műszaki Egyetem, a Központi Fizikai Kutatóintézet, illetve a Paksi Atomerőmű Karbantartó és Gyakorló Központja Oktatóközpontjának és Szimulátorközpontjának részvételével, akik majd a későbbiekben karbantartják, üzemeltetik, kivitelezik, beruházzák a vietnámi 2 atomerőművi blokkot.

Úgy gondoltam, hogy körülbelül ennyi, amit szerettem volna önöknek elmondani. Remélem, nem éltem vissza az időtartammal. Átadnám a szót Orbán Anita nagykövet asszony részére.

Orbán Anita energiabiztonságért felelős utazó nagykövet kiegészítése

ORBÁN ANITA utazó nagykövet: Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Azt hiszem, lassan kezdünk kifutni az időből, úgyhogy csak néhány kiegészítést tennék az államtitkár úr által elmondottakhoz külügyi szempontból. Az egyik, amit szeretnék így is aláhúzni, hogy a Külügyminisztériumban létrehozták az energiabiztonságért felelős utazó nagyköveti posztot, aminek a motivációja a gázellátás-biztonságunk javítása volt.

Magyarország, a magyar kormány hármas stratégiát folytat ebből a szempontból. Ahogy az államtitkár úr felsorolta, számos olyan diverzifikációs projektben veszünk részt, ami vagy útvonalat vagy forrást vagy mindkettőt diverzifikálná, ezáltal gázversenyt teremtene a magyar piacon. Ugyanakkor Magyarország élen jár abban, hogy a piacintegrációt előmozdítsa. Nagyon fontos a piacintegrációnál két dolgot megkülönböztetni. Az egyik a piacintegráció infrastrukturális feltételeinek megteremtése a régióban, a másik pedig a piacintegráció nem infrastrukturális feltételeinek megteremtése.

Ami az infrastruktúrát illeti, felhívnám a figyelmet, hogy a régióban Magyarország az az ország, amely a legtöbb szomszédjával össze van kötve a gázinfrastruktúrát tekintve. Hét szomszédunkból öttel létezik az infrastruktúra, Szlovákiával gyakorlatilag ha nem is épülőben van, de az előkészítő munkák zajlanak és 2014-re a vezeték működőképes lesz, és egyetlen ország, Szlovénia az, amivel tervben van.

A magyar elnökség alatt indult el ez a bizonyos Észak-Dél Munkacsoport, ahogy államtitkár úr említette, ami gyakorlatilag a piacintegráció infrastrukturális feltételeit hivatott megteremtetni, és még hozzátenném, hogy Magyarország élen járt a gáztárolók fejlesztésében is, ami nemcsak Magyarország ellátásbiztonságát javítja, hanem arra a törekvésünkre, hogy regionális szempontból Magyarország elosztószerepet töltsön be, nagymértékben hozzájárul.

Ami a piacintegráció nem infrastrukturális akadályait illeti, államtitkár úr említette ezt a gázmodellt, amit Magyarország fejlesztett ki a régióra. Ez a modell képes volt az összes gázinfrastruktúra piaci hatását modellezni. Ennek köszönhetően Magyarország – azt hiszem, elmondhatjuk, hogy elismerték Brüsszelben, hogy - vezető gondolkodó abban, hogy hogyan lehetne itt megteremteni, minél hamarabb, 2014-re – ahogy EU-s célkitűzés – elérni azt, hogy a gázkereskedés előtt álló akadályok lebontódjanak, és valóban gázverseny jöjjön létre a régióban. Ahogy államtitkár úr említette, ennek a villamosáram-piaci integráció már példája.

A jelenleg zajló lengyel V4-elnökség célja az, hogy amit a villamosáram-piaci integrációban elértünk, azt gyakorlatilag a gázpiaci integrációban is elindítsa, és a magyar V4-elnökség, ami jövő év nyarán kezdődik, erre építve szeretné ezt a folyamatot gyakorlatilag végigvinni.

Még 3 szempontot világítanék meg, ha már a Külügyi bizottságban vagyunk, hogy külügyi szempontból miért érdekes az energiapolitika. Magyarország, a magyar EU-elnökség alatt fogadtunk el egy tanácsi konklúziót, amikor is fölhívta a Tanács Brüsszel figyelmét arra, hogy az EKSZ, a formálódó és most már jelentősen kialakulóban lévő EU-diplomácia az energiabiztonsági és energiapolitikai kérdéseket hangsúlyosan szerepeltesse a feladatkörében.

Ez 2011 februárjában volt, majd idén januárban Magyarország benyújtott egy úgynevezett non papert, amelyben kísérletet tettünk arra, hogy felvázoljuk azt, hogy egy EU energiadiplomáciának mi lehetne a szerepe és mivel kelljen foglalkoznia. Ez nagyon pozitív fogadtatásra lelt, és ennek lett a következménye az, hogy júliusban a külügyminiszterek tanácsa ülésén téma volt az EU energiadiplomáciája, részben a magyar non paper hatására és annak lehetséges formálódó intézményi feltételei, illetve feladatai.

Ugyanakkor nagyon fontos azt is tudnunk, hogy az energiapolitika mint meghatározó szakpolitika minden országban – hisz gyakorlatilag a gazdaságunk motorja az energiaárak és döntő hatása van arra, hogy egy-egy ország gazdasága hogyan muzsikál, ezért azt kell mondani, minden külkapcsolatunknak, ha csak nem egy nagyon távoli országról van szó, meghatározó része. A bilaterális viszonyban egyértelműen kimondható, hogy minden egyes tárgyalás egyik meghatározó eleme az energiapolitika, hisz ahogy említettem, nemcsak gázinfrastruktúrában vagyunk összekötve szomszédainkkal - és ott még további munka várható: megfordítani a vezetéket, kétirányúsítani a vezetéket, illetve a kereskedés előtt álló akadályokat lebontani -, hanem ugyanúgy árampiacban is.

Azt hiszem, amit államtitkár úr még nem említett, itt minden régióban nukleáris fejlesztések várhatóak, és itt nagyon fontos a régiós országok energiastratégiájának lehetőség szerinti koordinálása, a zsinóráram és a piaciár-rendszer kiegyensúlyozás, a rengeteg megújuló, amit a rendszerbe kell integrálni, emiatt gyakorlatilag minden egyes bilaterális tárgyalásunknak meghatározó eleme, hogy hogyan tudunk energiapolitikában együttműködni.

A magyar külpolitikának kiemelt célkitűzése a Nyugat-Balkán, és a Nyugat-Balkán európai integrációjának az elősegítése, és itt szeretném elmondani, hogy szakértői szinten az energiaközösségben, amely arra hivatott, hogy a Nyugat-Balkán országait, illetve Moldovát és Ukrajnát az EU energia-szabályozáshoz és az energiaajoghoz minél inkább közelítse, és gyakorlatilag az energetikában megteremtse a piaci integrációt, az energiaközösségben Magyarország az elmúlt egy-két évben az egyik vezető EU-tagállammá lépett elő. Nagyon aktívak vagyunk több munkacsoportban, kifejlesztettünk a Nyugat-Balkánra is egy gázpiaci modellt, amely számukra segít abban eligazodni, hogy melyek azok a beruházások, amelyeknek a legnagyobb piaci hatásuk van. Ezáltal is ez egy olyan szakpolitikai kérdés, amivel szeretnénk a magyar külpolitikai törekvéseket egy szakpolitikai dimenzióban is támogatni.

Én ennyit szerettem volna első körben hozzátenni, és állunk rendelkezésükre a kérdésekkel.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Kérdezem képviselőtársaimat, kinek van kérdése. *(Többen jelentkeznek.)* Úgy látom, hogy hosszú sora lesz a kérdéseknek. Csóti képviselő úr, majd Kalmár képviselő úr!

CSÓTI GYÖRGY (Fidesz): Köszönöm a szót, elnök úr. Köszönjük a beszámolókat, a részletes és nagyon körültekintő beszámolókat, mégis van bennem kérdés. Három kérdésem lenne. Az egyik az, hogy körülbelül több mint tíz évvel ezelőtt lengyel kezdeményezésre felmerült egy olyan együttműködési gondolat, hogy Norvégiát Horvátországgal gázvezetékekkel összekötni. Ez aztán egy kicsit ellaposodott, mármint a norvég gáz. Az a kérdésem, hogy miért nem esik szó a norvég gázzal? Nincs gáz, nem akarnak bekapcsolódni a rendszerbe, vagy miért nincs ez napirenden?

A másik kérdésem, hogy Ausztria és Magyarország között az elmúlt húsz évben több területen kialakult egy verseny, egy rivalizálás, hogy a régió központja legyen ilyen vagy olyan területen, és úgy tudom, hogy az energiaelosztás kérdésében folyik ez a verseny. Nyeresre állunk vagy vesztesre vagy döntetlenre? Tehát hogy áll ez a kérdés.

A harmadik pedig: nagyon kevés szó esett a szélenergia hasznosításáról. A Kisalföldön, és azt hiszem, a Bakonyban is vannak ilyen szélerőművek. Számolunk-e ezzel, mint potenciális lehetőséggel vagy nem elég a szélerősség, vagy hogy áll ez a kérdés? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Javaslom, hogy gyűjtsük össze csomagba a kérdéseket. Kalmár képviselő úr, majd Gyöngyösi alelnök úr!

KALMÁR FERENC ANDRÁS (KDNP): Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelettel én is megköszönöm ezeket a beszámolókat, hiszen sok mindent megtudtunk és elég átfogó beszámolók voltak. Feltennék néhány kérdést.

Az egyik: villamosenergia-összekötés Romániával. Még néhány évvel ezelőtt olyan információ volt, úgy tudtam, hogy nem elég a határkapacitás, átviteli kapacitás, A Sándorfalva-Arad, valamint Békéscsaba-Nagyvárad vonalakon nem lehet elég energiát áthozni, de akkor úgy tudtam, hogy valami projekt van készülöben. Ezzel mi a helyzet, és tényleg, ha a piacokat összekötjük, akkor van-e fizikai lehetősége annak, hogy itt korlátlanul folyjanak az energiák jobbra és balra?

A másik villamos energiát érintő kérdésem pedig az atomenergiára vonatkozik. Paksról nem említettek semmit, holott tudjuk, hogy a kormánynak van egy olyan elgondolása, hogy Paksot bővíteni, felújítani. Mi ezzel a helyzet?

Továbbá az alternatív energiák, itt a szélenergiáról már szó volt, viszont ha az ember végigautózik például Németországon, akkor azt látja, hogy a napenergiát használják, napelemekkel, napkollektorokkal tele van tűzdelve az utolsó kis falu is, és ezt Európa más országaiban látni ugyan, de nálunk kevésbé.

Ezzel hogyan állunk? Valamint mint szegedi, dél-alföldi országgyűlési képviselő, meg kell említenem, és köztudott, hogy az egész Alföld egy geotermikus energiaforráson fekszik. Ennek a felhasználása hogyan áll? Gondolkodunk-e ezen, be van-e ez vonva valahogy a magyar energiapolitikába? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. Én tennék egy javaslatot, képviselő úr, hogy változtasson helyet, szerintem nyugodtan üljön át. *(Derültség.)* Egy kicsit elkezdtünk itt mosolyogni, és nem azon, amit kérdezett, hanem közben egy kicsit ilyen szürrealisztikusan festett képviselő úr, ahogy a projektor megvilágította az arcát. *(Derültség.)* Sugárzó tekintettel kérdezett. *(Derültség. – Kalmár Ferenc András: Nem véletlenül beszéltem Paksról!)*, és ráadásul maga a projektor fénye sem túl egészséges a szemnek.

Gyöngyösi alelnök úr, majd Nagy Andor!

GYÖNGYÖSI MÁRTON (Jobbik), a bizottság alelnöke: Köszönöm szépen, elnök úr. Köszönjük a tájékoztatókat és a beszámolókat. Úgy látom, hogy igazából az energiapolitika kérdésében két részre lehet osztani, tehát már itt az Európai Unión belül a különböző elosztási stratégiáknál azt látom, hogy Magyarországnak és a Regionális Együttműködésnek hatalmas tere van. Úgy látom, hogy ez nagyon nagy mértékben előrehaladt és egy nagyon gyümölcsöző, virágzó kapcsolatrendszerre bővült, és úgy látom, hogy ez tipikusan egy olyan kérdés, amivel az olyan szomszédainkkal is együtt tudunk működni, akikkel általában semmilyen kérdésben sem. Tehát úgy látom, hogy azért Romániával, Szlovákiával, Csehországgal egy ilyen praktikus kérdésben sokkal egyszerűbb az együttműködés.

Viszont akkor, amikor már különösen a keleti irányú, tehát ez a kelet-nyugati meg dél-keleti irányú gázvezetékek kérdéséről van szó, ott már közel sem ennyire rózsás a helyzet, hiszen itt hirtelen egy ilyen geostratégiai kérdéssé válik az energiabiztonság kérdése, és ebből azért Magyarországon az elmúlt tíz évben nagyon sokat láttunk.

Ez a Nabucco kontra Déli Áramlat csörte, ami itt a magyar politikában is visszaköszön, és ez az, ahol ilyen kérdőjelek merülnek fel bennem, hogy ezt megfelelőképpen kezeli-e Magyarország. Én értem azt, hogy Magyarországon van egy többnyire nyugat felé tekintő euroatlantista rendszer meg kormányok sorozata, és ennek megfelelően nyilván a diverzifikálás kérdéskörében a Nabucco egyfajta prioritást élvezett az utóbbi időkben, olyannyira, hogy ebben még az akkor ellenzékben lévő Fidesz is nagyon erősen exponálta magát Németh Zsolt és Orbán Viktor révén, 2006-2007-2008 tájékán ez nagyon komoly konfliktusokhoz is vezetett.

Mondjuk én kevés dologban szimpatizáltam a Gyurcsány-kormánnyal, de a Gyurcsány-kormánynak a Déli Áramlattal kapcsolatos elképzelései némileg közelebb álltak hozzám, mint az akkori Nabucco-örület, ami úgy tűnt, hogy a magyar jobboldalt megszállta, holott nagyon komoly kérdések merültek fel.

Lehet gázvezeték építéséről beszélni, de ha Irántól nem veszünk gázt, mert ő a főgonosz, ha a türkménisztáni gáz többnyire Gazprom-koncessziók alatt van, akkor a diverzifikáció elveszíti a jelentőségét. Az azeri kapacitás túl kicsi, mármint ahhoz, hogy az eredeti Nabucco-vezeték teljes mértékben rááldozzuk, és akkor még arról nem beszélünk, hogy a finanszírozás kérdése erőteljesen megkérdőjelezhető. Mindez megspékelve a 2008-as válsággal, kifejezetten kilátástalan.

Most nyilván a Nabucco West egy jó arcfestési stratégia, tehát nem rossz második alternatívaképpen, de úgy látom, hogy a Nabucco-projekt körüli diplomáciai csörtékből Magyarország elég rosszul jött ki.

A diverzifikáció szerintem nagyon jó dolog, nagyon szép törekvés, de csak akkor, ha a stabil és biztos források mellé kerít még lehetőségeket, de ha veszélyezteti a már meglévő forrásokat és stratégiai partnerségeket, akkor viszont sokkal többet ártunk vele, mint amennyit használunk. Úgy látom azért, hogy itt az Orbán-kormány is amint 2010-ben hatalomra került, elkezdett egy másfajta politikát folytatni és én ezt nagyon nagy örömmel konstatáltam, hogy a keleti nyitással meg Oroszországgal is most már kicsit racionálisabb alapokon nyugvó együttműködés van kibontakozóban.

Természetesen az Európai Unióval kell is egy közös gondolkodást folytatni, különösen egy olyan kis országnak, mint Magyarország. Ugyanakkor azt látom, hogy amíg az európai uniós projektek is haladnak, amellet azért minden ország az önálló érdekeit érvényesíti ebben a kérdésben. Tehát amíg Németország is biztos beszélt a Nabuccóról eleget - bár én nem hallottam, hogy annyira exponálta volna magát, mint mi, ebben a kérdésben -, közben szépen csendesen megépítette a maga kis Északi Áramlatát, leült az oroszokkal, nem volt tranzitország, szépen a tenger alatt megépítették a vezetéket.

És ha azon gondolkodunk- számomra nem derült ki államtitkár úr beszámolójából, de feltételezem, hogy az észak-déli irányú vezeték az Északi Áramlatból hozná le a gázt, csak feltételezem vagy oda-vissza végül is (*Kovács Pál bólint.*), de nekem úgy tűnik, hogy bármi is a végeredmény, végül is Oroszországot semmiképpen nem lehet kihagyni ebből az egyenletből.

Ha tehát a németek nem tudtak dűlőre jutni, pedig elég nagy ország és elég komoly nagyhatalom ezen a téren, ha ők nem tudták ezt a kérdést megoldani és azzal számoltak, ami egy egyszerű térképre ránézve adottság, akkor szerintem Magyarországnak is ebben a kérdésben Oroszországot mint prioritást kell kezelnie az energiabiztonság terén, és természetesen mellé még felsorakoztatni másokat – én az azeri gáznak is természetesen nagy híve vagyok meg az LNG-kapacitásoknak is.

Ami a kérdésem lenne, az az, hogy az LNG-kapacitás lehet, hogy elhangzott, de nem emlékszem: az LNG-kapacitás milyen mértékű? Az én nagyon laikus gondolkodásommal a tartályból csőbe töltött gáz nem helyettesít egy vezetékét, tehát ez milyen kapacitást jelent és milyen mértékű gázt lehet ezen a vezetéken szállítani? Ez önmagában is megáll-e a lábán vagy pedig a különböző vezetékeknek egyfajta kiegészítő jelleget adna? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Hadd tegyek egy megjegyzést! A képviselő úr sok mindent felsorolt és fölített kérdésként, és nem azért, hogy hiányzott volna az én nevem, de az akkori Nabucco ad hoc bizottságnak én voltam a társelnöke, tehát mindenki neve elhangzott, csak a társelnöké nem. (*Derültség.*) Ezt nem azért mondom, hanem azért, mert tulajdonképpen ha végignézzük az akkori arányszámításokat, akkor a Nabucco nagyon intenzív programnak indult, és ha őszinték vagyunk – és nem védeni akarom a jelenlegi politikát vagy az akkori politikát, de teljesen más szempontok is szóba jöttek -, tudni kell, hogy az államközi egyezmények megszülettek és ebben komoly partnerországok voltak, olyanok, akik az egész rendszert a támogatták, aláírták.

A németek annyira részt vettek ebben az egész projektben, hogy az RWE folyamatosan tagja volt ennek az együttműködésnek. A mási észrevétel: a célok nem arról szóltak, hogy az orosz stratégiai gázt kizárjuk a magyar rendszerből, hiszen az ma is 85 százalékban az ellátásunkat biztosítja, hanem a kiegészítő, illetve biztonsági, energiabiztonsági százalékokat emelje, 10-15 százalékos biztonsági százalék jusson el Magyarországra akár ilyen úton is.

Az azeri gázmezőket nem nagyon írnám le. (*Gyöngyösi Márton közbeszólására:)* A kapacitása! A kapacitásszámokról persze lehet vitatkozni, nagyon sokféle szakértői vélemény van, hogy honnan hogyan lehet és így tovább, de én nem zárnám ki azt, hogy mondjuk a Nabuccónak is van létjogosultsága, más kérdés, hogy mi van a pénzügyi háttérben, de úgy látom, hogy aktivitásban a Déli Áramlat ma egy intenzívebb folyamatnak tűnik, de akkor sem záródott ki a kettő.

Erről most nem szeretnék az önök ideje rovására sem vitát nyitni, de sokkal összetettebb dolog ez a kérdés, mint az, hogy itt kategorikus sorokat húzzunk, hogy ez egyértelműen csak transzatlanti, keleti nyitás elleni, hogy Oroszország elleni. Abszolút nem erről szólt ez a történet és igazából sokkal árnyaltabb ez a dolog; és alapvetően nagyon komoly együttműködési forma, illetve a mai napig is létező együttműködési forma. Az más kérdés, hogy a pénzügyi keretek sokkal nehezkesebbek, az akkor tervezetthez képest, hiszen ez 2008-2009 előtti gondolkodásból kialakult program.

Erre majd még visszatérünk, és talán majd még beszélgetünk erről. Elnézést, hogy a következő kérdezőnek nem adtam meg a szót. Nekem Nagy Andor képviselő úr van felírva, majd Szabó Vilmos képviselő úr.

DR. NAGY ANDOR (KDNP): Köszönöm a szót, elnök úr. Nem tudom megállni, hogy ne említsem meg a hurokáramlást mint kifejezést, és szeretnék kérni egy kis segítséget államtitkár úrtól, mert a hurkot meg az áramlást is értem, de a kettőt összekapcsolva... Bizonyára ez egy szakkifejezés fordítása magyar nyelvre, és nem tudom, pontosan, hogy miről van szó. Fölrírtam néhány olyan szakkifejezést az open season eljárástól kezdve a zsinóráramig, amit sejtek, de azt gondolom, hogy nem feltétlenül ülnek itt olyan szakemberek, akik valamennyien pontosan tudják, hogy miről van szó. Tehát ha legközelebb jönnek vagy ha válaszolnak, vegyék figyelembe, hogy mi kicsit szakbarbárok vagyunk és nem mindent értünk úgy, ahogyan a beavatottak, amikor egymás között beszélnek és ezeket a fogalmakat kenik-vágják.

Azzal szeretném kezdeni, hogy mi mint Külügyi bizottság az energiapolitikának azt a részét értjük főleg, ami a külügyekkel kapcsolatos, ahogyan Orbán Anita a bevezetőjében elmondta, és magának az Európai Uniónak nincs közös energiapolitikája, ellentétben számos más közös politikával, ami azért meglepő, mert minden nemzetgazdaságnak alapvetően 3 erőforrása van: az energia mellett a víz meg a termőföld. Az, hogy az energiában nincs ilyen, ez jelent előnyöket is bizonyos tagállamoknak, de jelenthet hátrányokat is bizonyos tagállamoknak. Van egy EU-biztos, egy német, aki a volt Baden-Württemberg-i miniszterelnök – Oettinger -, de közös EU-energiapolitika mint olyan, nincsen. De ha jól sejtem, van egyfajta elmozdulás ebbe az irányba, ha az EU-energiadiplomáciának, a magyar non papernek – ami megint olyan kifejezés, amit érdemes lenne megindokolni, hogy mi volt az a non paper meg mi volt benne, mitől non paper a - köszönhető. Ez lenne az egyik kérdésem Orbán Anitához, hogy ha erről valamit tudhatnánk.

A másik dolog, ami ugyan átjött a hozzászólásokból, de nem lett kimondva, hogy Magyarországnak azért speciális az energiaellátás szempontjából a helyzete, mert hihetetlen mértékben kiszolgáltatott, főleg gázellátásban. A magyarországi gázszükségletek 83 százaléka gyakorlatilag a Gazpromtól jön. Ugyan két helyen vagy több helyen jön be, de a végén a Gazprom áll. Tehát Magyarország szempontjából a diverzifikáció nemcsak gazdasági ésszerűség, hanem nemzetbiztonsági szempontok miatt is fontos.

Sajnáltam, hogy ha már Kalmár Ferenc miatt ezt a vetítőt szóba hozta elnök úr, reménykedtem, hogy láthatunk olyan térképeket, amelyek nyilvánvalóvá teszik, hogy mi a V4-országok problémája. Láttam ilyen: a KGST-időszakban Oroszországból jöttek a csövek felénk, és semmi nem volt, ami észak-déli lenne, tehát ha az ember ránéz egy ilyen geopolitikai térképre, és csak a csövezetéseket nézi, annyi mindent megért, hogy miért van szükség arra – és ez mindkettőjük hozzászólásából kiderült -, hogy építsük meg az észak-déli, sőt dél-keleti, dél-nyugati infrastruktúrákat is, hogy ne legyünk csak erre a csőrendszerre ráfűzve.

De az igazi kérdésem igazából a német energie wendével, az energiafordulattal kapcsolatos. Hallgattam már politikai meg szakpolitikai érveket is, hogy Németország miért szakít 2022-re az atomenergiával, és ez egy elég ellentmondásos dolog, mert van, aki ezt üdvözli, van, aki aggódik.

A kérdésem az lenne, hogy foglalkozik-e a magyar külügy azzal, hogy milyen előnyei származnak ebből Magyarországnak vagy vannak-e hátrányai is ennek a döntésnek, kifejezetten a magyarországi ellátás, a magyarországi szállítás szempontjából.

Végezetül, és ezzel zárnám a hozzászólásomat, megörültem annak, hogy újra jönnek vietnámi hallgatók Magyarországra, mert én sokszor nem voltam Vietnámban, de talán kétszer volt szerencsém azzal szembesülni, hogy mekkora lehetőség van abban, hogy itt tanulnak olyan távoli országokból emberek, mint Vietnám, Laosz vagy akár Kambodzsza, és hogy az ember magyarul tud velük több ezer kilométerre innen, az országtól beszélni.

Tehát ebben hihetetlen tartalék van, és én tudom, hogy a paksi atomerőmű korábban is foglalkozott képzéssel, továbbképzéssel, de talán nem ilyen jelentős mennyiségben és ilyen

mértékben, és azt gondolom, hogy ez egy olyan tőkéje az országnak, amit ki kell használni. De nem feltételezem, hogy magyar nyelven képezik a vietnámiakat, valószínűleg angolul, talán már nem oroszul, bár az sem kizárt, mert az atomenergia világában az orosz nyelvtudás, már csak azért, mert Moszkvában képeztek ki egy csomó szakembert, az még a mai napig is egy elfogadott nyelv. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm. Szabó képviselő úr!

SZABÓ VILMOS (MSZP): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Államtitkár Úr! Nagykövet Asszony! Egyrészt elnézést kérek a késésért, ütközött egy másik programommal. Őszintén szólva nem tudom, hogy ha az első kérdésem már elhangzott, akkor majd utólag elmondják nekem. Az E-ON visszavásárlásával kapcsolatosan. Ha volt róla szó, akkor ezt majd külön megkérdem önöktől, ha nem, akkor viszont szeretném tudni, hogy ezzel mi a helyzet, hiszen miniszterelnök úr erről az elmúlt időszakban többször beszélt, és azt gondolom, nem jelentéktelen kérdés akár a jövőre nézve is.

A másik dolog valóban a Déli Áramlat és a Nabucco. Egyrészt itt a munkatársamtól örömmel hallottam, hogy azt mondta el államtitkár úr, hogy benne maradunk, hiszen miniszterelnök úr kijelentette, hogy nem maradunk benne, néhány hónappal ezelőtt. Ez számomra még mindig egy kicsit homályos, hogy akkor mi is lesz, és akkor az egész pontosan hogyan is áll.

És ha már így Gyöngyösi alelnök úr és az elnök úr is visszaemlékezett, Gyöngyösi alelnök úr elmondta, hogy mit gondol, elnök úr pedig visszaemlékezett, rosszul, ez olyannyira politikai vita volt, elnök úr, hogy ezt azért ne tegyük zárójelbe, csak vissza kell lapozni.

Önök akkor a Gyurcsány-kormányt kifejezetten „leoroszügynöközték”, vagyis Németh Zsolt. Én magam képviselőként, alelnökként, államtitkárként ültem nagykövetekkel az amerikai külügyminisztériumban, sok más helyen, és azokra kellett választ adnom, hogy miért is feküdt le a Gyurcsány-kormány, miért akarja eladni, miért lesz a legvidámabb Gazprom-barakk Magyarországból, és így tovább.

Tehát ez egy kifejezetten, célzatosan a kormányt lejárató politikai szándék volt, és azzal gyanúsította meg, hogy Magyarország nemzeti érdekeit elárulta az akkori kormány, méghozzá a szövetségi hűséget is sértve ezzel.

Ezek ténykérdések, aki nem hiszi, lapozza vissza a nyilatkozatokat, egészen pontos nyilatkozatokat lehet hallani. Idézném egyébként Orbán Anitát, akitől szintén lehet ilyet olvasni, nem politikai alapon, hanem szakmai alapon, de azért politikai alapon, akár Magyarországon, akár a Heritage Alapítvány különböző fórumain, Washingtonban volt szerencsém többször együtt és külön is rendezvényeken vitába bonyolódni.

Én annak nagyon örültem, bár azért elvárná az ember, hogy ilyenkor indokolja meg egy kormány, vagy mondjon annyit, hogy sorry, tehát ellenzékben ez úgy volt, és hozzásegített az esetleges külföldi támogatáshoz vagy választási győzelemhez, de a valóság azonban mégis nyilván más. Tehát én annak örültem, hogy elfogadta azt az érvelést a 2010 után kormányra lépő Orbán Viktor miniszterelnök, nyilván személyesen és azt követően a kormánya is, hogy ez a diverzifikáció nagyon fontos Magyarország számára. Fontos, hogy legyen olyan új gázvezeték, amelyikben nem orosz gáz jön, mert ez csökkenti Magyarország gázfüggőségét, és fontos Magyarország számára egy olyan gázvezeték, amelyikben ugyan orosz gáz jön, de nem az egyetlen lesz, amelyik jelen pillanatban Ukrajnán keresztül vezet.

Tehát ez volt a Gyurcsány és a Bajnai-kormány hozzáállása, ha úgy tetszik, a filozófiája, amiért ebbe belement, és ha jól érzékelem, akkor ma is ez, bár azt nem teljesen értettem, hogy a miniszterelnök úr egy hirtelen pillanatban miért mondta azt, hogy akkor mi már távozzunk a Nabuccóból.

Ilyen szempontból azt gondolom, nagyon fontos számunkra, hogy ez legyen, csak ne tessék úgy tenni, hogy ez nem így történt. Ez az egyedüli kérésem. Ez tulajdonképpen hitelrontó a mai kormánynak és hitelrontó Magyarországnak. A partnerek azt mondják, hogy az egyik kormány ellenzékben mást mondott, mint amit kormányon mond, ez bizony, nem szerencsés dolog.

Ezzel együtt azt gondolom, továbbra is fontosnak tartjuk, hogy ha van realitása a Nabuccónak, a gázellátásban gazdaságosság szempontjából, anyagi szempontból, akkor az továbbra is fontos. Igen, legyen olyan gázvezeték, amely Magyarországot érinti, amelyben nem orosz gáz folyik, hiszen az alapvető nemzeti érdek, hogy a függőségünket csökkentsük. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Lehet azt mondani, hogy rosszul emlékszem, de persze, ez egy nagyon erős politikai vita volt, ezt nem is vitatta senki, de az egy másik kérdés, hogy én azért néhány dologra másképp emlékszem, de nem szeretném most ezt a vitát megnyitni.

Ha megengedi képviselő úr, hogy ki, hogyan emlékszik azokra a dolgokra, amikor...

SZABÓ VILMOS (MSZP): Meg kell nézni a nyilatkozatokat, elnök úr, meg kell nézni, le vannak írva! Jegyzőkönyvekben szerepelnek.

ELNÖK: Én saját nyilatkozataimért vállalom a felelősséget. Értem, képviselő úr. Én itt azért feltennék egy-két kérdést, ha megengedik, nagyon röviden.

A Nyugat-Balkán térséget, régiót is felemlítették. Ez Magyarország vagy a magyar érdekeknek megfelelően célszágként tekintünk rájuk vagy adott esetben transzferországként? Ha itt azért a Magyarország és Törökország közötti vonalat nézzük vagy Romániát adott esetben, vagy Bulgáriát, most transzferországként is nézünk a Nyugat-Balkánra, vagy célszágként, ahol mondjuk adott esetben a közép-európai együttműködések végpontjai lehetnek akár a lakossági vagy a gazdasági, ipari ellátásban, legyen szó gázzal vagy legyen szó villamos energiáról. Hiszen amennyire ismerjük a térséget, szükségük van arra, hogy adott esetben nagyobb támogatást kapjanak mondjuk Közép-Európa felől az energiaszükségleteikhez. Ez lett volna a rövid kérdésem.

Van-e még kérdés? *(Nincs jelzés.)* Amennyiben nincs, önöké a lehetőség!

Kovács Pál államtitkár (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium) válaszai

KOVÁCS PÁL nemzeti fejlesztési minisztériumi államtitkár: Köszönjük szépen a kérdéseket. Ilyen rövid időbe elnézést kérek, de tényleg minden nem tud beleférni, mert napokig tudnánk még beszélni egyébként ezekről a kérdésekről és az eredményekről, pláne ha már a bilaterális alapon az összes országot kezeljük, akivel egyáltalán kapcsolatban állunk.

Legelőször, mielőtt megválaszolnám az összes kérdést, annyit hadd mondjak, hogy az energiastratégiánk elkészítése óta azt hiszem, hogy változott az az álláspont, hogy Magyarországnak, amikor az energetikai jövőjét kialakítja, pusztán csak a saját területében, illetve a közvetlen regionális szomszédi kapcsolatokban kell gondolkodnia. Tudomásul kell venni, hogy ma bármilyen esemény történik a nagyvilágban, annak hatása van az EU piacaira, a V4-ek piacaira, a szomszédaink piacaira, de a magyar piacokra is. Ezt éppen az a modellezés bizonyította be, amit mi készítettünk, mert tökéletesen látszik, hogy ha Norvégiában például kiesik egy gázforrás, akkor azok a swap-lehetőségek, amelyek a piacot életben tartják, például egy része kiesik, és az árak azonnal mennek felfelé.

Tehát ma tényleg globálisan kell gondolkodnunk minden egyes kérdésnél, amikor energetikáról van szó, legyen az bármelyik technológia is.

Csóti képviselő úr kérdésére, a Norvégia-Horvátország összeköttetés. Úgy gondolom, hogy ez a kérdés nem kerül le sose a napirendről, a piaci swap-lehetőség, tehát egyrészt a

piacfejlesztés, mint működési mechanizmus lehetővé tesz ilyen swap-, vagy átcsoportosítási, piachasznosítási lehetőséget, de ha fizikai kereskedelmet akarunk megvalósítani, akkor ahhoz infrastruktúrafejlesztésre van szükség. Ezek az infrastruktúrafejlesztési projektek azok, amelyek az európai prioritási listákon ma szerepelnek.

Szeretnénk mi is olyan helyzetbe kerülni, Magyarország örökölt egyfajta, szintén sugaras infrastruktúrát, ami a közlekedést ugyanúgy jellemzi, mint ahogy az energetikát is jellemzi. Ez a nyugati világban, Európa nyugati részén nem feltétlenül ugyanilyen. Tehát én például szeretnék olyan helyzetben lenni, mint Belgium, ahol egy kettős keresztként a kelet-nyugati irányú és az észak-déli irányú kereskedelem mindkét irányba, észak-déli és kelet-nyugati irányba, oda-vissza tudna működni, de nem ilyen az infrastruktúránk.

Tehát nekünk ezeket a lehetőségeket ki kell még ahhoz fejlesztenünk, hogy a piac tökéletesen működjön mind regulációs értelemben, mind pedig az infrastruktúra értelmében. Csak ebben az esetben tudunk az árak területén eredményeket elérni.

A válasz a kérdésre tehát az, hogy igenis számolunk vele, vannak és lesznek ilyen kereskedési lehetőségek, de ezt mind a piaci oldalon, mind az infrastruktúra oldaláról meg kell teremtenünk.

Az osztrák-magyar rivalizálásról. Én nem így fogalmaznám meg a kérdést. Azt mondom, hogy van most Magyarország részére egy lehetőség, amelynek keretén belül ez a stratégia, amire építettünk, hogy 3 irányból is komoly betáplálási és kereskedési lehetőség is egyben rendelkezésre fog állni a magyar piac részére, Magyarországot automatikusan kedvezőbb helyzetbe fogja emelni.

Úgy gondolom, hogy ezzel a piacfejlesztéssel az infrastruktúra-fejlesztésben mind Magyarország, mind Ausztria nyeresre áll. Ezzel csak a végfelhasználók, a fogyasztók nyernek, inkább így közelíteném meg ezt a kérdést. Kétségtelen, hogy kedvezőbb helyzetbe kerülhetünk, ami a versenypozíciónkat javítja mind az osztrák irányába, mind a mi részünkről. Egyet hozzáfűznék: a Bizottság részére már két alkalommal jeleztük levélben, hogy tisztelettel kérjük a Bizottság figyelmét arra kihegyezni, hogy az osztrák oldalon is a HAG-vezeték –ez az osztrák-magyar gázvezeték összekötő vezeték – kétirányúsítását legyenek szívesek biztosítani, amit az európai szabályok előírnak, mivel ezt Magyarország minden szomszédjával biztosítja. Ezt a kérdést, úgy gondoljuk, még rendeznünk kell.

A szélenergia hasznosításával természetesen számolunk. Úgy gondoljuk, hogy a szélenergia hasznosításában elég komoly potenciál rejtőzik. Ez a 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó nemzeti energiastratégia a szélenergia fejlesztésével kapcsolatban. Úgy gondolom, hogy az árban mint technológia elérhetőségében még további tartalékok vannak, tehát nem feltétlenül az időszak elején számítanánk rá, hanem inkább a második részében.

Kalmár Ferenc képviselő úr részére: Romániával kapcsolatban a villamosenergia-kapacitás nem volt elegendő. Azóta azért további fejlesztések történtek a magyar-román piacon. Itt a kapacitásokkal kicsit mindig érdekes a mechanizmus, amit Romániával, a közvetlen szomszédunkkal folytattunk, de ez, azt hiszem, a többiekre is vonatkozik. Leginkább a déli régióra, mind a szerb piaccal, mind a horvát piaccal kapcsolatban rendszeresen kezdeményezőképpen lép föl Magyarország. Amikor segítő mechanizmusra van szükség, Magyarország segítőkészen áll akár a gázellátás, akár a villamosenergia-ellátás tekintetében, de azt látunk, kell, hogy például Romániában még van olyan szabályozás, ami például gázellátási szempontból nem engedi, hogy hazai termelésű gázt exportálhassanak külföldi piacokra. Az ilyen jellegű akadályokat a Bizottság segítségével majd szépen le kell bontanunk, és amikor ez a lebontás és az európai szabályoknak való megfelelés működhet, akkor azt hiszem, ez az együttműködés még tökéletesebbé tud válni.

Szeretném kiemelni azt, hogy az energetikának mindig is nagyon komoly hídszerepe volt az országok közötti együttműködésben, függetlenül a szomszédos viszonytól. Ez az a

terület, ahol mindig lehet építkezni, mindig lehet tökéletesebbet alkotni és ezzel mindkét, az üzletben részt vevő fél csak haszonnal léphet előre.

Az atomenergiával kapcsolatban szintén Kalmár képviselő úr kérdésére: jelen pillanatban december végéig az Országos Atomenergia Hivatal a Paksi Atomerőmű élettartam-hosszabbításával kapcsolatos engedélyét várhatóan ki fogja adni. A pontos időpontját nem tudjuk, még vizsgálják az atomerőmű beadványát. A kormánybizottság pedig a maga munkáját végzi.

Ha a tisztelt bizottság igényli, ahogy a jövő héten a Fenntartható fejlődés bizottsága részére is adunk egy részletes tájékoztatást, akkor ezt nagyon szívesen a Külügyi bizottság részére is egy külön ülés keretében belül nagyon szívesen felajánlom, hogy beszámolnánk az ezzel kapcsolatos aktuális helyzetről, ha ez így az önök részére elfogadható.

Az alternatív energiák alkalmazásával kapcsolatban. Mind a napenergiával, mind a geotermikus energiával kapcsolatban el tudom mondani, hogy igen, az energiastratégia szintén a 2020-as tervekig számol az energiák alkalmazásával. Magyarországon leginkább a biopotenciál, illetve a geotermikus potenciál az, ami eléggé nagy kincsünk. Természetesen a konvencionális készletek mint a szénkészletek mellett, illetve az atomenergia mellett. Mondom, a fogyasztók érdekeit szeretnénk a piac alakítása kapcsán a legmesszebbmenőkig figyelembe venni.

Amikor tehát átvettük a kormányzást, akkor azt tapasztaltuk, hogy Magyarország a második ledrágább piac volt. A földgáz ára a második legmagasabb volt világszerte, tehát ez rendkívül kedvezőbb pozíciót teremtett mindenki részére, és ezt az árszabályozás központosításával és az indokolt költségek felülvizsgálatával, rendszeres munkával igyekszünk mind a villamos energia, a földgáz, a hőszolgáltatás terén, későbbiekben a hulladék- és a vízfelhasználás terén is érvényesíteni.

Legmesszebbmenőkig próbáljuk a fogyasztók részére az árak kordában tartását elérni. Úgy gondoljuk, hogy ebben a portfólióelemek között helye van minden alternatív energiaforrásnak, de arra tekintettel, hogy ezen technológiák közül mi az, ami az energiaforrások közül alkalmazható, ezeknek az időzítése a 2012-20 közötti időszakra kulcskérdés.

Ma úgy látjuk, hogy a biomassa és a geotermia terén ezeket a potenciálokat célszerű elsődlegesen kihasználni, a későbbiekben pedig már most úgy látjuk, hogy versenyképes megoldások vannak például a napenergia hőhasznosítása céljából, de a fotovoltaiikus hasznosítás, úgy gondoljuk, hogy további technológiai fejlődésen fog keresztül menni, és amikor az a technológiai érettsége meglesz a napenergiának, a fotovoltaiikának, amikor szélesebb körben is át tudja majd penetrálni a piacot, akkor erre is sor fog kerülni.

Ma még szeretném felhívni a figyelmüket, hogy a tegnapi nap folyamán bocsoztattott ki az OECD Atomenergia Ügynöksége egy tanulmányt, ami pontosan ezeknek a piaci működéseknek a hatását hasonlítja össze minden egyes energiaforrás tekintetében, s ami talán a legnagyobb értéke a tanulmánynak, ez pont a hálózati beilleszthetőséggel kapcsolatos elemzés, ami ezeknek a költségeit hasonlítja össze, és ezen költségek alapján prognózist ad arra vonatkozóan, hogy melyik energiaforrás körülbelül milyen mértékben lesz képes a piacon elhelyezkedni 2020-30-as évekig. Ha gondolják, erről is szívesen tartunk egy tájékoztatást ennek az atomenergetikai tájékoztatónak a keretein belül. Rendkívül érdekes eredmények vannak. Tehát a válaszom igen, de megfontoltan, a piaci árakra gyakorolt hatással összefüggésben születnek meg ezek a döntések.

Gyöngyösi Márton úr kérdésére. Igen, mi is úgy értékeljük, hogy hatalmas tere van a regionális együttműködésnek. Ez a villamosenergia-piacon már bebizonyította a létjogosultságát. Úgy látjuk, hogy ott is lehet még további lépéseket tenni, és úgy látjuk, hogy ez a legmesszebbmenőkig a fogyasztók érdekeit szolgálja, tehát én teljes mértékben nyugodtan alszom akkor, amikor ezeket a döntéseket meghozom, mert tudom, hogy ha nem is

másnap, de lehet, hogy egy hét múlva, egy hónap múlva, talán egy év múlva kedvezőbb árak fognak érvényesülni a magyar piacon mind a piacépítés, mind az infrastruktúra-fejlesztés kapcsán, legyen szó villamos energiáról vagy földgázzal. Azt hiszem, itt átadnám a szót a nagykövet asszony részére.

Orbán Anita energiabiztonságért felelős utazó nagykövet válasza

ORBÁN ANITA utazó nagykövet: Köszönöm. Akkor a Nabucco, Déli Áramlat vitát megnyertem, mármint a kérdés megválaszolását.

A következő: néhány gondolatot szeretnék elmondani, hiszen azt hiszem, már sokat beszélünk ezekről a projektekről.

Amikor a Nabucco elindult és gyakorlatilag kezdődött jó pár évvel ezelőtt, akkor egy teljesen más pénzügyi, gazdasági, gázpiaci és geopolitikai helyzet volt a világban és Európában. Amikor 8 éve körülbelül a Nabucco elindult, az EU zászlóshajó-projektje volt. Brüsszel maximálisan támogatta, Németország maximálisan támogatta, és szimbolizálta a diverzifikációs törekvéseket. Maximálisan egyetérttek Gyöngyösi alelnök úrral, hogy Oroszország az EU legfontosabb stratégiai gázszállítója, az volt és az is fog maradni.

Itt a kérdés az, hogy hogyan tudunk ellátásbiztonságot teremteni az EU valamennyi tagállamában, számunkra a legfontosabb Magyarországon, illetve amit itt nagyon fontos lenne kihangsúlyozni, az az, hogy versenyképes árat.

Ezen a distinkción érdemes egy kicsit elidőzni. Azért, hogy ellátásbiztonság legyen, magyarul, hogy ne kerülhessünk olyan szituációba, hogy leáll a gázellátás, és gyakorlatilag fűtés nélkül maradnak háztartások vagy pedig az ipar gázellátás nélkül marad, ahhoz Magyarország rendkívül sokat tett, ahogy említettem, a gáztárolókkal, illetve az összeköttetésekkel. De a következő kérdés, amit fel kell tenni, hogy amikor Magyarország újra tárgyalja majd a hosszú távú szerződését, milyen árat tud kitárgyalni. Tehát vannak-e olyan alternatívái Magyarországnak, hogy versenyképes árat tárgyaljon ki?

Mindannyian emlékszünk, hogy az Adria-vezeték, az alternatív kőolajvezeték, amit gyakorlatilag minimális mennyiségben használ a MOL, de ahogy szoktak fogalmazni az olajtársaságok, annak a célja az, hogy legyen, mert csak az a tény, hogy van, az hozzájárul ahhoz, hogy az 1. számú szállítójától, Oroszországtól egy versenyképes árat tudjon kitárgyalni.

Tehát a magyar energiadiplomáciai diverzifikációs törekvések fő célja az, hogy megteremtjük azokat a feltételeket, amelyekkel Magyarország egy versenyképes árat tud kitárgyalni.

És mi minden változott? Amikor a Nabucco indult, akkor nagyon sok forrásország volt a képen, Türkmenisztán, Irak, Irán, Azerbajdzsán, Egyiptom. Most nem akarok végigmenni mindegyiken, a lényeg az, hogy mostanra leszűkült egyetlenegy mezőre Azerbajdzsánban, amely gyakorlatilag a déli folyosót, ami az EU negyedik nagy folyosója, betáplálási folyosója lenne, el fogja indítani.

Ha megkérdeznék akár brüsszeli döntéshozókat, az említett Oettinger biztost, Barrosót vagy amerikai döntéshozókat, azt hiszem, mostanra az egyértelmű vélemény, hogy a déli folyosó mint olyan, el fog indulni 2018-ban. Ez azt jelenti, hogy ez lesz a negyedik folyosója az EU-nak Oroszországon, az Északi-tengeren és Észak-Afrikán túl, ami gyakorlatilag gázt fog behozni az EU-ba.

Ez a déli folyosó a Kaszpi-régiót célozza, és ezt a közép-ázsiai régiót célozza, annak a bekötését az EU-ba, 10 milliárd köbméterrel fog indulni, és a cél az, hogy ez 90 milliárdra fusson fel. Hogy a nagyságrendet érzékeljük, a Nabuccót eredetileg 31 milliárd köbméterre tervezték, a magyar éves gázfogyasztás most durván olyan 12-13 milliárd köbméter.

A Nabucco West gyakorlatilag 10 milliárd köbméterrel tervez indulni.

Még egy dolgot szeretnék itt elmondani, hogy egy fontos fejlemény volt az a palagáz-forradalom az Egyesült Államokban, amiről nem beszéltünk, de annak érdemes nemcsak az amerikai energiapolitikai, hanem annak a geopolitikai hatásain is elgondolkodni. Gyakorlatilag 50 éve minden amerikai elnökválasztáson elhangzik az amerikai energiatürelenség, mint célkitűzés. Most először ez realitássá válhat. Gázban Amerika önellátóvá vált, több gázt termel, mint Oroszország. Potenciálisan kilép Amerika az LNG-piacra, ugyanakkor kőolajban is esélye van arra Amerikának, hogy gyakorlatilag leváljon az importról.

Ezt nem nehéz elgondolni, hogy ez külpolitikailag milyen változásokat hozhat Amerika globális szerepvállalását tekintve, ha valóban energiában önellátóvá válik.

Az amerikai palagáz-forradalomnak két következménye volt Európára. Az egyik az, hogy felszabadult valamennyi LNG, ami nem Amerikában talál piacot, illetve Amerika is beléphet, mint LNG-exportőr, ezért jelenleg Európában a legdinamikusabban fejlődő szektor a gázban a LNG-piac. Az LNG-importunk drámaian jobban nő, mint a csővezeték-import. Ez egy olyan előreláthatatlan fejlemény, amit azért 8 éve nem lehetett látni, amikor a Nabucco elindult.

A másik, mindig azt kérdezik a szakértők, hogy az amerikai palagáz-forradalom megismételhető-e Európában. Magyarul: az Európában tudott mezőket ki lehet-e aknázni gazdaságosan és a környezeti hatásokat tekintve, a környezetet nem károsítva úgy, hogy gyakorlatilag olyan gázforrások nyíljanak az EU területén, amivel eddig nem számoltunk. Nagyon jól tudjuk, hogy Magyarországon is van ilyen mező, és közvetlen környezetünkben, Romániában vagy Lengyelországban is, illetve a nem EU-tag Ukrajnában.

Nagyon röviden még a Nabuccóról. Ahogy említette Szabó képviselő úr is és Balla elnök úr, ez egy örökzöld történet, de közeledünk azért ahhoz a ponthoz, amikor teljes bizonyossággal fogjuk tudni, hogy lesz-e Nabucco West vagy nem lesz. Ennek az oka ez a bizonyos azeri mező, a Shah Deniz 2 mező, amelyből 16 milliárd köbméter áll rendelkezésre, 6-ot Törökország vesz meg és 10-et fognak Európába küldeni. Két vezeték verseng ezért, az egyik a TAP-vezeték, ami gyakorlatilag Görögországon és Albánián keresztül Olaszországba vinné a gázt, a másik a Nabucco West vezeték, amely Bulgárián, Románián, Magyarországon keresztül Ausztriába vinné a gázt.

A forráskonzorcium 2013 második negyedévében fogja eldönteni, hogy a két projekt közül melyiket választja, és gyakorlatilag melyik piacra küldi a gázt. Erről több szempont alapján fog dönteni, elsődleges lesz az üzleti szempont, hogy melyiknél olcsóbb a szállítás, melyik mögött álló piacok jobbak, azaz hol tudja drágábban eladni a gázát, és a harmadik, hogy a politikai támogatás melyik vezeték mentén biztosított.

Nyugat-Törökországig pedig egy úgynevezett Tanap-vezetéken fog eljutni a gáz, amiről gyakorlatilag Törökország és Azerbajdzsán megállapodott, és egy azeri, török, valószínűleg egy brit és még néhány befektető által fog megvalósulni, ami külpolitikai szempontból megint borzasztó izgalmas kérdés, hiszen gyakorlatilag a déli folyosóban Törökország monopolhelyzetben lesz, ami gyakorlatilag a tranzitot illeti, és gyakorlatilag az EU a nyugat-török határon fogja átvinni ezt a gázt, és a török vezeték pedig elsősorban – ahogy említettem – egy azeri-török konzorcium építésében fog megvalósulni.

Ugyanakkor nagyon sok új gázforrás is nyílt Európa környékén, elég a Fekete-tengeri offshore mezőket említeni Romániánál és Ukrajnánál, vagy pedig a kelet-mediterránt, amiről szintén érdemes beszélni majd külpolitikai szempontból, a Ciprus melletti mezőket, amelyek potenciálisan források lehetnek a Nabucco-vezetékre.

Szabó képviselő úr említette Amerikát, a Heritage Foundationt. Csütörtökön, pénteken képviseltem Magyarországot az isztanbuli Fekete-tengeri fórumon, ahol Amerika bakui nagykövete, Dick Morningstar, aki a zászlóshajó volt a Nabucco-projektben, ő maga mondta azt, hogy a Déli Áramlat és a Nabucco nem zárja ki egymást, hiszen annyit változtak a külső

körülmények. És még egyet hozzátennék, hogy mi változott drámaian: az az EU harmadik csomag. A harmadik energiacsomag az EU-ban, ami életbe lépett és piacliberalizációt jelent, az gyakorlatilag ezeket a nagy szállítóvezetéseket rákényszeríti arra, hogy beilleszkedjenek mintegy kvázi egy pókhálóba, hogy minden irányba lehessen rajtuk szállítani, tehát kétirányúsítva, illetve harmadik feles hozzáférést biztosítsanak, tehát mindenki szállíthasson, aki kifizeti a tarifát.

Ebből az következik, hogy ami a célunk, és a hosszú monológot mindjárt abba is hagyom, elnök úr, ami a célunk, az az, amire Nagy képviselő úr felhívta a figyelmet, hogy nem érkeztünk térképpel, és igaza van. Jelenleg Közép-Európában kelet-nyugati szállítási irány van, miközben Nyugat-Európában egy sokkal, gyakorlatilag egy négyzettrácsos háló alakult ki. Magyarország célja, és azt hiszem, ez Közép-Európának és a Regionális együttműködésnek célja, hogy ugyanazt a pókhálószerű rendszert érjük el Közép-Európában is, mint ami Nyugat-Európában van. Innentől az az izgalmas, hogy ennek a pókhálónak a széleire milyen gáz tud potenciálisan bejönni, akár a norvég LNG formájában, akár bármilyen LNG ennek a pókhálónak a déli részére, legyen az Görögország, Olaszország vagy Horvátország, az az LNG lehet nyugat-afrikai LNG, lehet észak-afrikai, amerikai LNG. Ennek a pókhálónak a dél-keleti szélére az azeri, majd ciprusi, később bármilyen gáz is, nyilván keleten marad az orosz gáz. Innentől a molekula már szinte kevésbé izgalmas kérdés, ezért hangsúlyoztuk annyira mind a ketten azt, hogy a piacintegráció nem infrastrukturális akadályok lebontása, ugyanis ha szabadon kereskedhetünk a gázzal, mint ahogy bármilyen más termékkel, akkor onnantól, ha ezek az összeköttetések létrejönnek, akkor a magyar piacon be tud árazódni az LNG, be tud árazódni az azeri csővezetékes gáz, be tud árazódni az orosz csővezetékes gáz, és a lényeg az, hogy piacképes árat tudunk elérni.

Még egy utolsó gondolat, hogy az a gázmodell, amit közösen fejlesztettünk ki, azt mutatta meg, hogy ha ezt az integrációt megcsináljuk, és nem jön be alternatív gáz az országba, akkor is kvázi majdnem német piaci ár van a régióban, ami 20-30 százalékkal alacsonyabb jelenleg, mint a mostani ár.

Ha csak a regionális együttműködést és a piacintegrációt facilitáljuk, akkor gyakorlatilag versenyképes árat tudunk elérni, ami drámai árcsökkenést jelent egyetlen beszállító esetén is, nem beszélve arról, ha valóban be tudjuk csatolni azt a rengeteg alternatívát, amin dolgozunk.

KOVÁCS PÁL nemzeti fejlesztési minisztériumi államtitkár: Folytatnám a kérdések megválaszolását, visszatérve Gyöngyösi Márton képviselő úr kérdésére. Milyen mértékű LNG-kapacitás érkezhetsz be a piacra? Ahogy az előzetes tárgyalásainkat több szállítóval is folytattuk, gyakorlatilag 1,5-2 milliárd köbméternyi LNG gyakorlatilag 2 hét alatt letölthető a gáztározóinkba. Körülbelül ilyen maástabokban érdemes, lehet, kell gondolkoznunk. Tehát egy úszó LNG-állomásról erre a V4-piacra plusz Románia, plusz Horvátország, de akár a többi kapcsolat is, 4-6 milliárd köbmétert nyugodtan el lehet helyezni. Ha ehhez hozzávesszük, hogy sikerül megfordítanunk a HAG-vezetékét, akkor akár nyugati piacokon is el fogjuk tudni ezt az LNG-t helyezni. Tehát körülbelül ilyen kapacitásokban érdemes gondolkodni. Egy ilyen floating LNG-nél, egy ilyen úszó LNG-lefejtőnél – elnézést megint a kifejezésért – körülbelül 2 milliárd köbméterrel érdemes indulni, hogy üzletileg az a befektetés, az a beruházás az, amitől már megtérül a beruházóknak, és onnantól kezdve ezt körülbelül 8 milliárd köbméterig érdemes szállítani, 8 milliárd fölött már a vezetékesszállítás versenyképesebb, mint az úszó.

Tehát megint ugyanazt szeretném kiemelni, amit nagykövet asszony is mondott, hogy a lehetőség maga már árbefolyásoló képességű. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy nekünk kell konkrét üzletet végrehajtanunk vagy sem, de úgy gondolom, hogy a V4-piacon 2 milliárd

köbmétert bármikor szét lehet teríteni, és ezzel gyakorlatilag egy ármeghatározó szerepkört máris sikerül elérni.

Nagy Andor képviselő úrnak elnézését kérem a szakkifejezésekért. Legközelebb igyekszem magyarrá lefordítani. A loop flow-val kapcsolatban tényleg nem tudunk jobb kifejezést; ez a szakmai kifejezés, hogy hurokáramlás. Ezt egy az egyben így használják. A lényeg az, hogy Németországban van két pont - egy termelőpont és egy felhasználói pont - és ezek között a hurok hogyan zárul. Mivel országon belül nem tud zárulni, mert a németeknek nincs ilyen kapacitásuk - mondom, 20 éve nem építettek vezetékot, ezért exportálják a saját belső problémáikat, és azt szépen a környező országok piacaival és fogyasztóival megoldják. Körülbelül így működik ez, ezért használják ezt a loop kifejezést, és akkor ezek az áramok szépen Lengyelországon, Csehországon, Szlovákián, Magyarországon, Ausztrián keresztül záródnak a délnémet ipari fogyasztói régiókba.

Itt fizikai áramról van szó. Az elektronok megtalálják azt az átviteli kapacitást, ahol átférnek a vezetéken, és ez leginkább a cseheket, lengyeleket érinti legérzékenyebben, mert a nagyobb áramok itt mennek át. Ott, elképzelhető, hogy annak ellenére, hogy a cseh nyugati országrészben jelentős nukleáris kapacitások is vannak, és Csehország villamos energiában még mindig exportőr pozícióban van, ami majd a fogyasztás növekedésével lassan megszűnik, ennek ellenére nagyon komoly problémát okoz a cseh piac számára a német kóboráram - így is hívhatjuk, ilyen kifejezést is szoktunk használni -, mert ez a kóboráram az ő kapacitásukat, tranzitkapacitásukat jelentős mértékben leköti, és az összes hálózatfejlesztési kötelezettséget, ami ennek a kivédésére szolgál, üzemzavari helyzetben szintén kezelni kellene; ez gyakorlatilag a cseh fogyasztókat terheli, ugyanúgy, ahogy kisebb mértékben, de a magyar fogyasztókat is terheli. Tehát nem véletlen, hogy ezt a folyamatot Magyarország kezdeményezte.

A német energiewendével kapcsolatban. Leginkább itt látjuk az energiewende hatását, hogy abban a pillanatban, amikor egy-egy atomerőművet leállítanak, ez a kapacitás kiesik. Egyrészt ez fejfájást okoz ezeknek a hurokáramoknak a kezelése szempontjából, mert akkor a termelőkapacitásoknak valahol országon kívül kell dolgozni ahhoz, hogy a német piacra energia jusson, vagy a németeknek kell olyan helyettesítő kapacitásokat beépíteniük, amelyek vélhetően a masszív energiatermelésre nem napenergiából lesznek meg nem szélenergiából, hanem várhatóan ez konvencionális energiaforrásokat fog jelenteni, innentől kezdve a következő nagy kérdőjel a német energiapolitikusok részére az lesz, hogy a szén-dioxid-kibocsátásokkal hol is fogunk tartani. Ezt a kérdést, azt hiszem, hogy az európai külpolitikai szinten célszerű hosszú távon taglálni és kezelni.

A vietnámi hallgatókkal kapcsolatban: igen, egyetértünk azzal, hogy ez egy rendkívül komoly lépés, és úgy gondoljuk, hogy az energetika, ezen belül az atomenergetika is olyan ágazat, ami a gazdaság egyik alappillére és a gazdasági fejlődés egyik alappillére lehet. Szeretnénk ezen a klasszikus építkezési módszeren végigmenni. Mondom, az érdeklődők között nemcsak Vietnám szerepel, hanem más országok is, akik jelentősebb nukleáris programban vagy jelentősebb erőmű-fejlesztési programban gondolkoznak, és itt visszatérnék a Balkánra.

Itt komoly lehetőségeink vannak Horvátországban, Bosznia-Hercegovinában, de szerb piacon is, a román piacon is. Természetesen ezeket folyamatosan keressük, és úgy gondoljuk, hogy az oktatáson, a képzésen keresztül újabb piacok, újabb üzleti lehetőségek fognak megnyílni és ezek előszele, ez első fecskék már megjelentek.

Úgy gondoljuk, hogy ez egy nagyon komoly tőke. Jelen pillanatban az oktatás angol nyelven folyik, de ezt úgy kell elképzelni, hogy Vietnám maga is eléggé komolyan gondolja ezt a nukleáris programot, tehát a saját hallgatóit amerikai, francia, angol, orosz és vietnámi egyetemeken képzik. Tehát több nyelven is beszélnek. Magam is beszéltem mind franciául beszélőkkel, oroszokkal, angolul beszélőkkel, tehát rendkívül komoly, elkötelezett

programnak vagyunk a szemtanúi, ezért a felelősségünk is az, hogy ebben lehetőség szerint minden olyan tudást átadni, amit mi az elmúlt 30 év alatt szereztünk. Ezt át tudjuk adni mind a vietnámi hallgatónak, mind más érdeklődő országok részére.

Szabó Vilmos képviselő úr kérdésére az E.ON visszavásárlásával kapcsolatban. Azt tudom mondani, hogy intenzív tárgyalásokban vagyunk, bízunk benne, hogy hamarosan eredménye is lesz. Elnök úr kérdésére pedig: igen, a Balkánt célterületként tartjuk számon, és a tárgyalásainkat a KÜM-mel összehangolva természetesen így folytatjuk. Köszönöm szépen. Azt hiszem, minden kérdésre válaszoltunk.

ELNÖK: Gyöngyösi alelnök úr egy igen-nem kérdést még fel szeretne tenni.

További kérdések, válaszok

GYÖNGYÖSI MÁRTON (Jobbik), a bizottság alelnöke: Köszönöm, elnök úr. Elnézést, tudom, hogy nem szokás második köröket nyitni és tényleg csak egy igen-nem kérdés erejéig.

Nagykövet asszony említette ezt az azerbajdzsáni gázmezőről nyugati irányba induló gázvezetékek konkurens török Trans-Anatolian Pipeline változatát. Úgy tudtam vagy azt gondoltam, hogy megépült ez a Shah Deniz-Ceyhan-i vezeték vagy legalábbis ha még nem épült meg, ennek a részleteiről teljes körű megegyezés született az azerbajdzsáni és a török fél között. Ez akkor nem igaz? Én sem biztos forrásból hallottam, csak sajtóértesülések megerősítése kellene.

ORBÁN ANITA utazó nagykövet: Azerbajdzsántól a Kelet-Török határig van egy dél-kaukázusi vezeték, ez a South Caucasus Pipeline, az van, az működőképes. A törökországról kormányközi megállapodás van, de konzorciumszinten nincs. Ez ugyanaz a struktúra, mint a Nabucco, ami okozta itt a félreértést is, hogy van egy kormányközi szerződés, amit Magyarország ratifikál és annak része, és utána van egy konzorcium, amely ennek a kormányközi szerződésnek úgymond a letéteményese és effektív üzletileg összerakja a projektet.

Azerbajdzsán-Törökország kormányközi szerződést írt alá június végén. Ha jól tudom, jelenleg 100 százalékban az azeri SOCAR a tulajdonosa ennek a konzorciumnak. A cél az, hogy a SOCAR 51 százalékot szeretne megtartani, be fog szállni valószínűleg a BOTAS, amely a török vezetékhálózat egyik tulajdonosa, illetve a BP jelezte a szándékát, és potenciális kinyitották más résztvevőknek is.

Összehangolták a TANAP-vezeték üzembe helyezését a Shah Deniz mezővel, tehát 2018-ra annak is működőképesnek kell lenni.

De a nagy megállapodás megtörtént, és ahogy említettem, gyakorlatilag mindenki kész tényként kezeli, hogy ez meglesz és a déli folyosó gyakorlatilag megnyílik.

KOVÁCS PÁL nemzeti fejlesztési minisztériumi államtitkár: Csak egy rövid kiegészítés. A Shah Deniz 2 mellett még ott az azeri tengerparti részen összesen 18 darab, a Shah Deniz 2 méretéhez hasonló gázmező fekszik. Tehát azt gondolom, hogy a SOCAR-nak hosszú távon az lesz az érdeke, hogy mindegyikre más-más konzorciumot hívjon össze, és szépen, lépcsőzetesen fogja így a kereskedelmi kapcsolatait építeni ezen mezők kiaknázásával.

Tehát nemcsak erről az egy mezőről van szó, nemcsak erről a 16 milliárdról, hanem ott még azért vannak tartalékok, és akkor a tenger vagy tó - nem tudom, most már minek nevezik – túloldalán is azért hasonló kapacitások vannak, ami majd azt hiszem, a távolabbi jövő kérdése lesz.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Sósak sós, csak nincs összekötése más tengervizekkel.

Köszönjük szépen a tájékoztatást. Ha megengedik, nekem lenne egy kérésem, hogy ha bármilyen delegációval bilaterális kapcsolatokban utazunk, akkor adott esetben energetikai és energiabiztonsággal kapcsolatos háttérket is majd kérünk. Eddig is kaptunk, ahol külön kértük, de azt hiszem, hogy ez most úgy tűnik, hogy az egész komplexitás, az egész rendszer, meg a közép-európai, európai változások miatt fontos az, hogy ha mi is esetleg partnerekkel találkozunk, akkor legalább a 3-4-5 mondat erejéig egy politikai és esetleg egy szakmai kiegészítést tegyünk az önök munkájához is, ha erre módunk lesz.

Az európai gazdasági és pénzügyi válság társadalmi hatásai Görögországban

Köszönjük szépen még egyszer, és további szép napot kívánok mindkettőjüknek. Természetesen nyugodtan maradjanak még, hiszen a következő napirendi pontunk az legalább ilyen izgalmasnak tűnik, az európai gazdasági és pénzügyi válság társadalmi hatásai Görögországban.

Ehhez a napirendi pontunkhoz nagy tisztelettel köszöntöm Fokasz Nikosz tanszékvezető egyetemi tanárt, professzor urat az ELTE-ről, aki nem először jár nálunk, és úgy tűnik sajnós, hogy még van miről beszélünk, a görög válsággal kapcsolatban. *(Dr. Fokasz Nikosz: Egy perc technikai szünetet kérek!)* Természetesen, professzor úr. *(Dr. Fokasz Nikosz: Szeretnék videókat is mutatni, és abban biztos vagyok, hogy a saját laptopomon működnek, más laptopon nem biztos. Tehát jobban szeretném, ha ezt a laptopot kötnék össze.)* Természetesen, professzor úr.

(Szünet: 12.52 – 12.58 óráig)

ELNÖK: Szerintem vágjunk bele a következő napirendi pontunkba. Még egyszer nagy tisztelettel köszöntöm professzor urat és akkor kérném, hogy tájékoztasson bennünket, hogy ön hogyan látja Görögországban a helyzetet, hiszen azért mi is figyeljük az eseményeket, olvassuk, halljuk, sok esetben téma is, ami zajlik Görögországban, sokszor vezető hír.

Professzor úr, öné a szó!

Dr. Fokasz Nikosz tanszékvezető egyetemi tanár előadása

DR. FOKASZ NIKOSZ tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE) *(Előadását folyamatos videóvetítéssel kíséri:)* Köszönöm szépen a meghívást, az érdeklődést, a türelmet is, mert egy nagyon hosszú előző napirendi pont után vagyunk, amelyet egyébként én is nagy érdeklődéssel hallgattam, holott azt gondoltam volna, hogy igazán nem vagyok érintett, vagy miért érdekelne ez engem, de az elmúlt néhány óra meggyőzött ennek az ellenkezőjéről.

Szeretném remélni, hogy hasonló érdeklődést válthatnak ki a görögországi események. Egy kicsit rövidíteni fogok, mert azért nem akarom agyonfárasztani a társaságot.

Áprilisban jártam itt utoljára, ahol azt lehetett prognosztizálni, hogy a 2009-2010 táján kitört gazdasági és politikai válság véget vetett vagy véget vet – áprilisban még ezt lehetett mondani – Görögországban annak a politikai rendszernek, amely 1974 nyarán, az úgynevezett ezredesek diktatúrája után jött létre Görögországban. Ezt arra lehetett alapozni, hogy lehetett látni, hogy az egymást követő válságkezelési kísérletek a végsőkig próbára teszik a társadalom tűrőképességét, és ennek következtében a végső határokig feszítették a politikai rendszer lehetőségeit és igényelték a politikai rendszer válságkezelő képességének kihasználását.

Ha pontokba szedve akarnám felsorolni, akkor az első megszorító csomagocskára, amely egyébként akkor a görögöket megrendítette, 2010 márciusának elején került sor. Akkor bizonyos juttatások egy részét csökkentették, befagyasztották a nyugdíjakat és a költségvetési egyensúlyt úgy próbálták előállítani, hogy az állam bevételein próbáltak segíteni.

És itt volt a fő baj, hogy itt már késő volt, tehát semmilyen módon ezek az intézkedések nem nyugtatták meg a piacokat, világossá vált, hogy Görögország saját intézkedései nem teszik lehetővé, hogy a piacokról finanszírozhassa magát.

Egy következő lépésben azt hitték - Görögország is, az EU-illetékesek is és az IMF is, amelyet egyébként érdekes módon csak nagyon nehezen vontak be ebbe az együttműködésbe - nagyon sokáig az Európai Unió illetékesei, a németek is úgy gondolták, hogy egy olyan, rendkívül nagy gazdasági egységre nézve, mint amilyen az euróövezet, arra nézve valamilyen értelemben szégyen, hogy egy másik szervezet segítségét is igénybe kell venni.

Március 25-én, ami a görögök számára egyébként azért érdekes, mert a magyar március 15-éhez nagyon hasonló nemzeti ünnepről van szó, tehát egy nemzeti ünnep alkalmából jelentették be, hogy az EU és az IMF közösen akármilyen nagy hitellel hajlandó Görögországot megtámogatni.

Ekkor még összegről nem beszéltek, sőt, pénzt sem allokáltak, ez csak egy bejelentés volt. Azt gondolták, hogy önmagában a bejelentés már elegendő ahhoz, hogy a piacokat megnyugtassa, és Görögország nem túl nagy felárral tudja magát finanszírozni. Ez az intézkedés is elégtelennek bizonyult, és így jut el Görögország ahhoz, amit utólag első memorandumnak lehet hívni. Annak idején sorszám nélkül a memorandum nevet viselte, mert gondolta a fene (*Sic!*) akkoriban, hogy ebből még jó párra szükség lesz. 110 milliárd eurós, akkor gigaméterűnek vélt és tartott hitelkeretet kapott Görögország közösen az Európai Uniótól és az IMF-től azzal, hogy az átmeneti nehézségeket Görögország természetesen nagyon szigorú és súlyos megszorító intézkedésekkel megtámogatva ezen hitelcsomag segítségével átvészeli, és 2012 elejére Görögország visszatérhet a piacokra és finanszírozhatja magát.

A görögöket - természetesen majd ezt látni fogjuk - traumaként érte a megszorító csomag. Itt átlagosan egyébként az első menetben a közalkalmazottak a fizetésüknek körülbelül a 20 százalékát veszítették el egyik pillanatról a másikra, és nagyon drámai tömegpszichológiai szempontból, hogy itt az egyensúlyjavítás nem működhet inflációs eszközökkel, hanem tényleg nominálisan kell visszavágni vagy kellett visszavágni a jövedelmeket, és egyik napról a másikra történt mindez.

Rendkívül nagy tiltakozóhullám - majd látni fogjuk a későbbi videón - és düh gerjedt a görögökben, ugyanakkor azzal a várakozással fogadták ezeket a megpróbáltatásokat, hogy megalapozottak azok az ígéretek, hogy 1-1,5 év az, amit ki kell húzni, aztán többé-kevésbé a dolgok visszatérhetnek a rendes kerékvágásukba. Tömegpszichológiai szempontból éppen ezért sokkal drámaibb volt az egy évvel későbbi időszaknak - úgy nagyjából beszélek csak az időszakokról -, 2011 nyarán - itt már túl vagyunk a portugál és az ír válságon, aminek fontos jelentősége van a görögországi fejlemények szempontjából is -, tehát 2011 nyarára fokozatosan... A görögöket is előkészíti a hazai média, a görög politikai elit és az európai illetékesek számára is világossá válik, hogy különböző okok miatt, de teljesen irreális az a feltételezés, hogy Görögország 2012 elejére, akár tavaszára visszatérhet a piacokra és onnan finanszírozhatja magát.

Tehát egy újabb mentőcsomagra vagy újabb segítségre van szükségük. A dátum segít, mert július 21-én merült fel - és erről volt egy európai uniós döntés is -, hogy a magánszervezetekkel szembeni görög államadósság 21 százalékát engedik el. Ezt a július 21-éből tudtam valahogy megjegyezni, a július 21-ét nem tudom, hogyan sikerült megjegyezni, de így a kettő együtt. Ez a 21 százalék fontos. Először ekkor merül fel és szól európai uniós határozat arról a szándékról, hogy Görögország a magánhitelezőkkel szembeni adósságának egy részét elengedik.

Annyira elégedett volt mindenki ezzel a döntéssel, hogy mindenki elment nyaralni, és mire visszatértek, szeptember elejére Görögországban is meg az Európai Unióban is kiderült,

hogy a dolgok sokkal inkább divergálnak, mint ahogy elképzelték. Itt volt az az időszak, amikor naponta hozott intézkedéseket a görög kormány, illetve pénzügyminiszter. Itt volt olyan, hogy reggel bejelentettek valamilyen jövedéki adót és délután egy újabbat. Ez volt az az időszak, amikor bejelentik, hogy egy új ingatlanadót vezetnek be, miközben egyébként 2011-ben még nem sikerült a 2010-es ingatlanadót beszédni, de a trükk az volt, hogy a villanyszámlával jön az ingatlanadó, és ha valaki nem fizeti be az ingatlanadót, akkor a villanyt kikapcsolják, mert azonnal pénz kell.

Ez volt az az időszak, amikor ennek hatására aztán végül is októberben, október 25-éről 26-ára virradó éjszaka - az Európai Unió illetékesei tényleg éjszakáztak ebben az időszakban -, Merkel erőteljes nyomására is, aki a Nemzetközi Bankszövetség képviselőire gyakorolt nyomást, végül is megállapodtak abban, hogy Görögország kap egy újabb 130 milliárdos hitelcsomagot a 110 milliárd mellé, és elengedik a magánhitelezőkkel szembeni tartozásainak az 50 százalékát. Tehát a 21 százalékból itt néhány hónap alatt aztán 51 százalék lesz. Ez Görögországban faramuci módon belpolitikai válságot okoz. Ennek hullámverése az, amikor Georgios Papandreu, akkori miniszterelnök lemondani kényszerül, nem szívesen tette, és a helyébe került lényegében egy bankár miniszterelnök, akinek a vezetésével, mert ez itt csak egy keretdöntés volt, ezt a döntést részletes jogszabályokba és egyéb szabályokba öltöztették, és így született meg február 12-én ez a 130 milliárdos újabb kölcsöncsomag, amelyet akkoriban Memorandum 2 révén ismertünk meg. Ezt még módomban volt áprilisban bemutatni, és azt is, hogy Görögország ekkoriban, szokásszerűen a világban is így jelent meg, hogy Görögország egy lázongó világ, most csak ezt az egy képet mutatnám, ez egy teljesen jellegzetes kép az elmúlt évek Görögországból, illetve talán ez még karakterisztikusabb, ez ugyanis a görög parlament könnygázfüst előterében. Tehát február 12-én egyébként az el is terjedt, hogy olyan intenzíven használták a könnygázt a rendőrök, hogy még a parlamentbe is beszivárgott, tehát a megszorító csomagot könnyező képviselők szavazták meg ebben az időszakban.

Ez a megszorító csomag az, amelyről azt állítom, hogy véget vetett egy 1974-ben kialakult görög parlamentáris többpárti rendszernek, amely egyébként Európában az egyik legstabilabb rendszer volt. Tehát nem akármilyen típusú rendszernek vetett véget. Itt, ezen a diagramon lehet látni azt az állításomat, hogy 1974-től 2009-ig a görög politikai pártrendszer lényegében három nagy táborból áll, mondhatnám azt is, hogy kettő és félből, mert kettőnek van esélye a kormányra jutásra és a harmadik, a piros, az a kommunista baloldal, az egy nagyon stabil, nagyon koherens, de azért méretében egy kicsit kisebb. Azt látjuk, hogy a zöld és a kék az, ami váltakozik az élen. A zöld mindig a PASZOK-ot, a Pánhellén Szocialista Mozgalmat jelenti, a kék pedig az Új Demokráciát, ez a jobbközép párt.

Azt mondanám, hogy Görögországban jobboldalról, baloldaltól és centrumról beszélnek, amikor ezt a három politikai tábor leírják, de itt ez a jobb, centrum, bal leírás nem egyszerűen a politikai spektrumon való elhelyezkedést jelenti, hanem ezekkel a metaforákkal vagy elnevezésekkel nagyon nagy belső kohéziójú, nagyon határozott kontúrú, és nagyon erős és nagyon karakteres identitással rendelkező politikai táborokat írunk le.

Tehát itt amikor azt mondjuk, hogy bal, vagy amikor azt mondjuk, hogy jobb, akkor nem egyszerűen csak elhelyeztem őket a politikai palettán, hanem olyan politikai közösségeket írunk le, amelyeknek a belső kohéziója, a kontúrjai, a határai rettenetesen erősek, generációkon keresztül szavaznak rájuk például a görögök.

Tehát én 1994-ben szembesültem egyszer azzal, hogy Görögországban voltam fél évig, de hazajöttem a magyarországi választásokra, és megkérdezték tőlem, hogy „te kire szavazol?” És én elkezdtem szabadkozni, hogy én hónapokig nem voltam itthon, azt akkor nem árultam el, hogy nem is szavazhattam volna, mert még nem voltam magyar állampolgár, de ez most részletkérdés. De a dolog tartalmi része az, hogy nem voltam itthon, nem részesültem az itteni fejleményekből, nem tudom, hogy melyik párt mit képvisel, nem tudom,

hogy melyik párt mit kínál, nem tudom, hogy kire szavaznék. És ezt minden beszélgetőpartnerem egy teljesen racionális és logikus magyarázatnak fogadta el, mint ahogy én is annak gondoltam.

A görögök esetében ez a dolog teljesen elképzelhetetlen magyarázat lett volna. Tehát például itt tanuló görög diákok, öt évig itt tanulnak vagy hét évig itt tanulnak, hogy ha még az előkészítőt is figyelembe vesszük, aggály nélkül mennek Görögországba haza és szavaznak, szokásszerűen arra a pártra, amelyre ők, és persze nagyrészt a családjuk is szavazni szokott.

Ez a '74 óta kialakult rendszert mutatja, de látszik azért, hogy ha egy picivel továbbmegyünk, ugyanez a három politikai tábor már az '50-es évek elejétől megjelent. Itt lehet azt mondani, hogy a kommunista baloldal lényegében az '50-es évek elejére jön létre, a kommunista baloldaltól lehet azt állítani, hogy az 1946-49-es polgárháború szülte. A kommunista párt persze 1918-ban jött létre, de azt, amit kommunista baloldaltól, mint politikai közösségnek vagy politikai tábornak gondolunk, a saját önképével, identitásaival, emlékeivel, hőseivel, mártírjaival, az az 1946-49-es polgárháború szülte, tehát lényegében 1950-re áll elő. De akkor persze már ott van a másik két nagyobb tábor, amelyeknek a gyökerei pedig az I. világháborúig mennek vissza.

Egy görög számára egyáltalán nem okoz gondot, ma ezt a zöldet, a PASZOK-ot 1918-ban született párt egyenes ági leszármazottjának tekinteni, ahogy ez igaz a jobbközép centrumra is. Itt a kommunisták esetében egy új formáció születéséről van szó.

A stabilitást sok egyéb mellett az okozza, hogy nemcsak 1946-49-ben egy polgárháború, hanem az I. világháború idején is lényegében egy polgárháború szüli azt a két régebbi politikai tábor, akkor például Görögországnak mintegy egy éven keresztül két kormánya van, az egyik Thessalonikiben, a másik Athénben, háborúznak egymással, katonai incidensek vannak, külső segítséget vesznek igénybe, és aztán az egyik lenyomja a másikat, és így kerekedik felül.

Ezek a polgárháborús emlékek azok a választóvonalak, amelyek aztán évtizedekre ilyen határvonalakat húznak a görög politikai életben.

Most megint egy rákoncentrálni egy kicsit arra a korszakra, amelyről azt állítom, hogy mára véget ért, a '74 óta született korszakra, tehát itt megint látszik a három nagy politikai tábor. A politikai táborokat úgy kell érteni, hogy ide, a pirosba besoroltam minden baloldalt, a zöldbe besoroltam minden centrumot, a kékbe besoroltam minden jobboldalt. De van egy plusz sajátossága a görög politikai életnek, hogy nemcsak hogy három stabil politikai tábor van, hanem hogy '74 óta jórészt mindegyik tábor egy-egy párt fejezi ki. Ez itt most a legnagyobb pártokat mutatja, és nézzék meg, hogy alig van különbség a kék, ezek a politikai táborok, a kék tekintetében átváltak a legnagyobb jobboldali pártra, a diagram alig módosul. A piros esetében a baloldalra leadott szavazatok, átváltak a pártra, a kommunista pártra, módosul a diagram, de alig. A leginkább mozgás itt van a centrumban, ahol a PASZOK úgy tűnik, hogy a semmiből jön elő, egy kicsit előugorva napjainkban, és majd a semmibe megy vissza, úgy tűnik, hogy ez az életciklusa a PASZOK-nak.

Tehát ott van egy eltérés, hogy a zöld, a centrumra leadott szavazatok egy ideig nem voltak azonosak a PASZOK-ra leadott szavazatokkal, de '81-től már ez is igaz. Tehát nem egyszerűen a három politikai tábor, hanem három párt van, és van is olyan pillanata például '90-ben a görög parlamentnek, amikor három párt van a görög parlamentben, de jó esetben négy, vagy esetleg még egy független képviselő.

Tehát nagyon kevés párt nagyon stabilan uralja a görög belpolitikai életet.

Áttérve az idej két választásra, azt látjuk, hogy a nagy pártok esetében ez radikálisan megváltozik. Lezuhan a PASZOK politikai támogatottsága. 2009-ben a „Van itt pénz!” jelszavával nyerik meg a 2009-es választásokat, és 14 százalékra zuhan le idén a májusi választásokon. Tényleg az volt a PASZOK fő választási kampányjelszava, hogy az Új Demokrácia csak tagadja, hogy nincs pénz, el akarja rejteni, majd a kampány után akar

osztogatni. Tehát Georgios Papandreu szó szerint azt a kifejezést használta, hogy „Van itt pénz!” Meglehetősen kínos volt ezek után, néhány hónapra rá az egyik legszigorúbb megszorító politikát elfogadni.

Ezt elképesztő módon dörgölték aztán az orra alá. Ilyen magas labdát egy előrelátó politikus nem üt föl. Látjuk, hogy lezuhant viszont a jobboldal is az első választásokon, tehát a májusi választásokon mind a 3 nagy párt rosszabbul szerepelt, mint lényegében bármikor. Akkor viszont az a kérdés merül fel, hogy hova lettek ezek a szavazatok, és akkor most már nemcsak a nagy pártokat, hanem az összes pártot veszem figyelembe, akkor látszik, hogy 2012-ben vadonatúj helyzet áll elő Görögországban, meg amit hangsúlyoztam, hogy az elmúlt időszakban Görögországban nagyon kevés nagyon stabil párt volt, amelyekre szokásszerűen generációról generációra hagyományozódott a szavazat, itt most ez egy sok pártból álló, ráadásul nagyon hirtelen megváltozott rendszer volt. Azt mindenki tudja mert a világban ez keltett legnagyobb érdeklődést, sőt, valamilyen értelemben riadalmat is, hogy a radikális baloldali párt, a Sziriza az egykori 4,5 százalékos pártból 27 százalékos párttá lőtt ki. Ez itt az egyik legradikálisabb változás.

A másik hasonlóan radikális változás a jobbszélien történik. Az Arany Hajnal 2009-ben még 0 egész valahány tized százalékot kapott, a 2012-es két választáson mind a kettőn stabilan nagyon közel, alig néhány század százalékkal a 7 százalék alatt. Tudni kell, hogy Görögországban a parlamentbe való bejutás küszöbe 3 százalék, tehát egy stabil parlamenti párt lett. Én előítéletesen feketével jelöltem ezt a dolgot.

A PASZOK a legnagyobb vesztese ennek a dolognak. A másik vesztes a kommunista párt, akik nagyon fura taktikát követtek. A kommunista párt a '80-as évek óta arra számít, hogy majd egyszer - mindig 10 százalék körül mozogtak - 17, akár 20 százalékra is növelheti a befolyását. '89-90-ben, amikor a PASZOK válságba került, akkor ezt választási célkitűzésként is fogalmazták meg, hogy akár 22-23 százalékot is elérhetnek. Sosem sikerült elérni és a volt elvtársaiknak - mert egy ideig közösen is voltak egy pártban -, a Szirizának most sikerült elérnie azt, amire ők évtizedek óta vágytak. Ez egy rendkívül frusztráló állapot.

Nagyon fura taktikát választottak. Paródiának tűnhet, ahogy én most megfogalmazom, de valójában ez a helyzet leírása, hogy mi tulajdonképpen a világforradalomra várunk és addig nem áll szándékunkban akár csak a kormányzati hatalom közelébe sem kerülni, mert azzal csak diszkreditálnánk a forradalom tisztaságát. Ennek következtében szemmel láthatóan a görögök maguk is elfordultak tőlük. Az idei második választásokon, júniusban, a görög kommunista párt rosszabb eredményt ért el, mint bármikor az 1974 óta bekövetkezett választásokon. Ehhez közeli eredményt ért el '93-ban, amikor közvetlenül érintette, a Szovjetunió, mint a nagy példa, a Szovjetunió felbomlása és eltűnése, de azt sem érintette annyira, mint most, hogy elmentek tőle balra.

Egy picit magyaráznám is a balt. Itt most a jelen lévő szocialista képviselőktől fogok elnézést kérni. A kijelentés nem politikai abban az értelemben, hogy én a görög szóhasználatot próbálom magyarázni. A bal az Görögországban - csak hogy mindenki értse, hogy miről beszélek - az MSZP-től balra álló pártokat és erőket jelenti; görög szemmel nézve én most nem az MSZP-t - a többieknek magyarázom - minősítem, hanem a görög szemüveget, amelyen keresztül nézik a politikai palettát. Az MSZP görög megfelelője, a PASZOK nem baloldali, hanem centrista párt, ahogy ezt említettem.

Az MSZP-től balra lévő pártok azok, amelyekre magyar szemmel nézve megrökönyítő módon a görög választók 40 százaléka szavazott, 3 darab pártra - ebben benne van a kommunista párt, benne van egy új, Demokratikus Baloldal nevű párt... Itt Moldovának azt a bonmot-ját lehetne idézni, hogy aki tőlem balra áll, az már leesik a térképről. Tehát a görögök 40 százaléka olyan pártokra szavazott, amelyek a magyar politikai palettán nincsenek jelen. Balról ezek a pártok magyar politikai spektrumot tekintve leesnek a térképről. Ez egy nagyon érdekes dolog, hogy itt van egy rendszerválság, a politikai rendszer válsága. A kérdések

esetében erről beszélhetünk, és a görögök szemmel láthatóan tudatosan baloldali vagy baloldalinak látszó vagy radikális baloldali retorikájú megoldásokat keresnek.

Mindenesetre van egy nagyon fontos következménye ennek. Hihetetlen módon megváltozott a pártrendszer változékonysága. Én egy kis indexet gyártottam ennek mérésére. A gyártást nem fogom elmondani, csak azt szeretném érzékeltetni, hogy itt 10 százalék körül volt az elmúlt években. Magyarországon, ha a magyarral hasonlítjuk össze, 10 százalék 2006-ban volt. Gondoljanak bele, a 2006-os magyar választási eredmények alig-alig különböznek a 2002-estől.

Lényegében ugyanazok a pártok, egy picit mások a százalékok, de a 10 százalékos változékonyság nagyon stabil rendszert jelent. A görög választási rendszer, a pártstruktúra az elmúlt választások nagy részében ilyen stabilnak mutatkozott. És most ez az index fölugrott arra a szintre, ahol '51-52-ben volt. Igen ám, de '51-52 egy polgárháború utáni időszak. Sőt, azt kell tudni, hogy 1936-ban Görögországban Metaxas, egy földim révén egy fasisztoid diktatúra jut hatalomra, 1941-ben jön a német megszállás, '46-tól '49-ig polgárháború van, tehát '36-tól '50-ig nincs parlamentáris élet Görögországban. Tehát van egy 16 éves szünet és az azután való újakezdés útkeresését mutatja ez a nagyfokú változékonyság, és most Görögország lényegében ugyanezen a szinten van politikai értelemben, mintha egy polgárháború utáni helyzettel lenne.

Az a kérdés merül fel, hogy akkor mire lehet most még számítani. Itt nem jóslásokba bocsátkoznék, hanem csupán azt írnám le, hogy a múltból mire lehet számítani. Ez az összes görög párt 1950-től napjainkig tartó alakulása. Az azonos színek azonos táborhoz való tartozást jelentenek. Ha egy picit figyelik, akkor nagyon egyszerű a diagram, mert lehet látni, hogy előfordul időről-időre Görögországban, hogy a választók otthagyják a régi pártot és hirtelen nagyon váratlanul új párt esetében találhatnak otthonra.

Itt van a PASZOK általam már említett hatalmas fölfutása. Ez annak volt köszönhető, hogy egy korábbi centrista párt helyébe lépnek, kiszorítják. A politikai tábor marad, csak a választók valamilyen friss élmény hatására ezek után úgy érzik, hogy az a régi már nem, most ehelyett valami új fogja kifejezni a tábor értékeit. És akkor hirtelen le az egyik és hirtelen föl a másik. Ugyanígy az '50-es évek elején a jobbközép esetében a korábbi hagyományos, évtizedeken keresztül a jobboldalt monopolizáló néppárt lezuhant 17 százalékról. Görögországban akkor, '50-ben, '51-ben és '52-ben tartottak parlamenti választásokat. A görögöket nem nagyon rökönnyítette meg, csak a világot, hogy most másfél hónapon belül 2 választást tartunk. '89-90-ben is 10 hónapon belül Görögországban 3 parlamenti választásra került sor, és '74-től napjainkig szinte csak előrehozott választásokról van szó. Tehát ez amúgy egyébként a mindenkori görög kormány kénye-kedvétől függ. Amikor úgy érzi, hogy nyeresre áll, akkor kihirdeteti a köztársasági elnökkel az új választásokat. Könnyen lehetséges ezért, hogy egy éven belül - de akár tavasszal is - újabb választásokra fog emiatt Görögországban sor kerülni.

A kérdés tehát az, hogy mi történik. Itt most csak annyi történik, hogy van továbbra is ugyanaz a 3 nagy politikai tábor, csak a centrumban a PASZOK csillaga leáldozott - nézzék meg itt: üstökösszerűen fel, ez Andreas Papandreu időszaka, ott van aztán a csúcson, és ugyanúgy zuhant bele a szakadékba. Most is lefelé tart. Tehát hogy ezt az űrt fogja majd kitölteni a Sziriza 4,5 százalékból harmincvalahány százalékkal? Ez benne van a lehetséges forgatókönyvekben, amiből persze egyértelműen következik az, hogy nem maradhat ugyanaz a radikális párt, hiszen akkor olyan választók igényeit kell kiszolgálnia, akik most először szavaznak rá, és elsősorban nem a radikális baloldali, hanem valamilyen alternatíva reménye miatt szavaznak rá. Tehát ha a Sziriza ezt az irányt veszi, akkor valószínűleg át fog alakulni vagy át kell alakulnia. Ez nagyrészt politikai vezér kérdése, az a kérdés, hogy a Ciprasz egyben tud tartani egy ilyen nagy átalakulás közepette is egy pártot. Ilyenre van a görög

történelemben példa, de ez a politikai személyiség karizmatikus voltán, illetve politikai képességein múlik.

A másik lehetséges forgatókönyv, hogy új politikai tábor születik. Mindenesetre új választóvonal már született, ez a memorandum és memorandum-ellenes. Tehát ez egy új frontvonal. Ahogy annak idején a polgárháborús frontvonalak, valódi frontvonalak voltak, most az, hogy támogatód-e a memorandum megszorító csomagjait vagy nem, ez most egy alapvető vízváltó, ez egy alapvető megítélése a politikai pártoknak. Tehát az nem kérdéses, hogy ez a vízváltó már megszületett, az nem biztos, hogy arról valamit nyilatkozunk, hogy a belső kohézió. Tehát a határvonal megvan, de a határ innenső oldalán lévők majd magukat egy azonos identitású politikai közösségként fogják-e majd a jövőben a közeljövőben elgondolni, az még egy nyitott kérdés, ez még egyáltalán nem dőlt el.

Most a választások után tudjuk, hogy hárompárti kormány jött létre. A választásoknak két üzenete van. A májusi választásokat biztos, hogy a düh motiválta. Tehát a görög szavazók dühösek voltak mindazokra a politikusokra, akik ezt a katasztrófát hozták rájuk. Tehát itt a megszorítások politikájáról van szó, megbüntették. Egyébként jó nagy adag bizonytalanság is volt, nekem egy jó barátom, aki Magyarországon végzett szociológia szakot, mindig is érdeklődött a politika iránt, most egy görög kereskedelmi tévécsatorna híradásainak az archívumát vezeti, tehát naprakészen tájékozott politikailag, telefonon beszéltem vele a májusi választások másnapján, kérdeztem, hogy kire szavaztál – mert Görögországban ez nem titok, ez nyílt titok, tehát ezt meg lehet kérdezni, hogy az illető kire szavazott. Nem az az érdekes, az, hogy megsejtettem, hogy ő kire fog szavazni, az volt az érdekes, hogy azt mondta, hogy tudod - az iskola, ahol szavaz, az 200 méterre van a lakásától -, hogy útközben döntöttem el, hogy kire fogok szavazni? És ez rendkívül sok görögöt jellemzett, a későbbi kutatások, exit poll kutatások például azt mutatták, hogy a választóknak például a 17 százaléka aznap döntötte el, hogy kire szavaz. Tehát ez továbbra is mutatja, hogy nagyon nagy a változás, de ugyanakkor a helyzet továbbra is cseppfolyós marad, és ez rendkívül szokatlan, gondoljanak arra az első példára.

A görögök tehát egyfelől azt jelezték, hogy dühösek. Másfelől azt jelezték a szavazatukkal, és ezt megerősítette a második választás, hogy dühösek vagyunk, a megszorításokat már nem bírjuk elviselni, a tűrőképességünk határán vagyunk, de az eurózónán belül szeretnénk maradni. Ezt nagyon szeretném aláhúzni, hogy Görögországban komolyan a görögökben nem merült fel az, hogy az eurózónát elhagyják, 85-90 százalékuk bármilyen közvélemény-kutatás esetében azt mondta, hogy az eurózónán belül képzelel el Görögország jelenlétét. Így amikor a nemzetközi médiában mindenféle találgatás zajlott, most már ez lecsengett, de ez nagyon intenzív volt, hogy Görögország ekkor meg akkor meg amakkor kilép az eurózónából, én ezt két tényezőnek tudtam be. Egyrészt manipulációnak, tehát a résztvevők egy része tudatosan manipulálta a közvéleményt, és ezzel még marha jó üzletet is lehetett csinálni, a média egy másik része pedig papagáj módjára ismételti mások féligazságait. Már a görög média is csak féligazságokat hangoztat, most képzeljék el, hogy a féligazságból mennyi marad néhány áttételen keresztül.

Mára ezek a dolgok lecsökkentek, de Görögországnak rettenetesen rossz híre volt. A második választás előtt, vasárnap voltak a választások, pénteken a német Bild nevű újságban egy nyílt levél jelent meg, ami úgy hangzott, hogy „Kedves Görög Barátaink! Ha nem kell a pénzünk, akkor szóljatok! Mert hogy az ATM-ekből ti pénzt vehettek ki, az csak azért fordulhat elő, mert mi oda betesszük azt a pénzt. Ha nincs szükségetek a pénzünkre, akkor felölünk akármilyen baloldali vagy jobboldali idiótát megválaszthattok. Szó szerint fordítom a szöveget. Holnapután szavazni fogtok – szó szerint, figyeljenek! -, de ne képzeljétek, hogy van választásotok! A ti Bildetek” – az aláírás.

És ez csak az egyik karakterisztikus példája annak, hogy a német és egyéb sajtóban Görögországról ebben az időszakban milyen kép jelent meg. Ezért az új kormánynak az egyik

legfőbb politikája az volt, hogy vissza kell szerezniük a hitelt, ez a legyünk jó fiúk, tehát szaladjunk előre. Ennek egy része ez a privatizáció. Tehát egy nagyon ambiciózus privatizációs csomagot jelentettek be. Itt a Szerencsejáték Rt.-nek megfelelően Görögországban több ilyen cég is van, az egyiket már eladták. Bankokat vonnak össze, állami földterületeket szeretnek értékesíteni, Rodosz szigetén vannak tengerparti állami telkek, amelyeket turistahasznosításra lehet adni. Athén közelében a tengerparton van a korábbi repülőtér, a 2004-es athéni olimpiára épült egy vadonatúj repülőtér, az a terület, ahol a korábbi repülőtér volt, ami egy nagy repülőtér, az teljesen kihasználatlan. Ezt akarják értékesíteni. A napokban eladták, tehát ott már értékesítettek egy épületkomplexumot, amiben az athéni olimpia kommunikációs központja volt, és cégeket akarnak értékesíteni.

A legelőkészítettebb a Gázművek értékesítése, de az olajcég, a posta privatizációjában, és egy nagyon fontos csomag, a repülőterek, kikötők és autópályák. Görögországban nagyon intenzív a belső hajózás és a belföldi repülés, nagyon sok repülőtér van, ezek üzemeltetését gondolják átadni külföldi üzemeltetőknek.

Igaz, panaszkodnak, hogy az athéni repülőtér esténként halott, nincsenek járatok, mert az üzemeltető német cég Isztambulba tette át a központot. Van egy olyan érzésem, ennek nem tudtam utánanézni, hogy ugyanaz a cég üzemelteti Ferihegyet is. Tehát az embernek ilyenkor az az érzése támad, hogy ha van egy cég, amelyik ilyen regionális léptékben képes a saját szempontjait figyelembe venni, akkor ebben nyilván sokadrangú lesz egy magyar vagy egy görög szempont.

A másik a „legyünk jó fiúk”-hoz tartozik, hogy februárban, amikor a Memorandum 2-t elfogadták, akkor már jelezték, jelezte az IMF is és az Európai Unió, hogy az nem lesz elég, még nyáron el kell fogadni egy újabb 11,5 milliárdos megszorító csomagot, és mondták is a főbb irányokat. Csak közben a görögök májusban, júniusban elkezdtek választani, tehát ez a dolog elcsúszott, és lényegében októberre jött létre.

A görög kormány azzal indította, hogy nem megszorítások lesznek, hanem strukturális átalakítások. De nagyon fontos tapasztalat, hogy elsősorban az IMF küldöttségvezetője minden olyan típusú javaslatot, hogy mi ilyen és ilyen módon át fogjuk alakítani a közigazgatás működését, és ezen majd ennyit és ennyit fogunk megtakarítani, azt lesöpörte az asztalról, mint lehet, hogy a jövőben megvalósul, de most itt ez egy üres ígéret, vagy megvalósul vagy nem, és kiderült, hogy az IMF vezetője számára igazán kézzelfogható megtakarítás a bérek és a nyugdíjak, és a konkrét olló. Ezért ennek a csomagnak is a nagy része, ez itt körülbelül egy ilyen 7 milliárdos csomag, ami az első terv volt, annak több mint a fele a nyugdíjak csökkentéséből áll össze, aztán még itt vannak a bérek, egészségügy és egyéb megtakarítások. Illetve aztán ehhez külön még hozzácsapták az úgynevezett speciális bércategóriák csökkentését. A speciális bércategóriába tartoztak az egyetemi tanárok, a papok, a fegyveres testületek dolgozói, az állami kórházakban dolgozó orvosok és a bírák. Ők a februári megszorításból kimaradtak, most az ő esetükben is visszamenőlegesen vették el a pénzt.

Mondanék egy példát. Egy hozzám hasonlóan egyetemi tanár kolléga a válság előtt az athéni egyetemen 3000 eurót keresett havonta nettóban. Azért az egy jó pénz. De január 1-jétől ugyanez az illető 1800 euróra számíthat, ami meg elég nagy különbség. Az még mindig jó pénzt, de Görögország egyébként az Európai Unión belül az egyik legdrágább ország, tehát az Eurobarometer mérései szerint például a tejtermékekben a legdrágább ország és egy csomó mindenben az élen jár, tehát az már nem olyan nagyon jó pénz. A különbség óriási, ezt nyilvánvalóan megrökönyítőnek találják a görögök.

Egy kicsit ezt a szakaszt zárva még egyszer megismételném a májusi és a június eredményeket. Az Új Demokrácia byert, a Sziriza, amely pirosas - de nem olyan piros, mint a kommunista - színben játszik, zöld a PASZOK: egy jobboldali párt, a választások előtt 2 hónappal jön létre és 10 százalékot kap csak azért, mert ők azok a jobboldaliak, akik

memorandumellenesek. A memorandumellenesség nekik már 10 százalékot hozott. Itt van a semmiből előjövő Arany Hajnal, akik elsősorban egyébként a külföldi illegális bevándorlók okozta feszültségre építettek. Görögország alig több, mint 10 milliós, nem éri el a 11 milliót a lakosság, és az egymilliót meghaladja az illegális menekültek száma. Illegális menekülten távol-keleti, afgán és pakisztáni menekülteket, illetve fekete-afrikai menekülteket kell elsősorban érteni.

A Bulgáriából és Romániából származó cigányok már nem menekültek, mert az Európai Unión belül vannak, tehát minden ilyenén már a görög társadalom túl van. Ezt a dolgot, úgy tűnik, hogy nagyon nehezen viselik. Vannak olyan negyedei Athénnek, ahova este semmiképpen, de néha még nappal sem tanácsos, nekem sem tanácsolták, hogy arra menjek. Ez a májusi választás.

Ehhez képest a júniusi választás egy kis polarizálódást mutat. A két élpárt fölugrott. Ez két félelemnek köszönhető. Az Új Demokráciát erősítette az eurózónából való kikerülés félelme. Akik azt mondták, hogy mindennél fontosabb az eurózónán belül maradni, azok akkor korrigálták a májusi szavazatokat, és inkább az Új Demokráciára szavaztak. De volt egy másik félelem is: az, hogy folytatódik a szabadesés. Ennek megfelelően az életszínvonal fokozatos esése és a már korábban kormányzott pártoktól nem várhatjuk ennek a megállítást. Ez a félelem pedig a Sziriza felé lökte a görög választókat.

Napjainkban ezt látjuk - a legutóbbi közvélemény-kutatások közül mutatnék kettőt. Mind a kettő novemberi, november 8. és november 10. Két dologra hívnám fel a figyelmet. A Sziriza egy kicsit megelőzte az Új Demokráciát. Ez nem olyan nagyon meglepő. Újabb megszorításon vagyunk túl. A Sziriza van most az élen. Ami meglepő vagy figyelemre méltó, az az Arany Hajnal. Már 10 százalék feletti az eredménye. Relatívén ők növelték leginkább, tehát úgy tűnik, hogy van egy polarizálódás, és ez is a dühöt, a düh jelenlétét mutatja.

Négy perc videóval szeretném zárni a mai találkozót, mert az első videó az aktuális dühre vonatkozik. Nem tudom, hogy németül hogy írják a nevét, mert én csak görögül láttam a nevét. Fuchtelnek hívják az illetőt. Ő a német munkaügyi miniszterhelyettes, Merkel személyes küldötte, tanácsadója, mégpedig a görög helyi igazgatást, a helyi önkormányzatok működését illető kérdésekben, és Thessalonikiben múlt csütörtökön azt nyilatkozta, azért is nagyon különös, mert múlt csütörtökön Thessalonikiben voltam, a nyilatkozatától körülbelül 50 méternyire. Le is fotóztam azt a helyet, ahol ő ezt a nyilatkozatot tette. Itt van a mobilomban a fotó, de fogalmam sem volt, csak azt láttam, hogy valami ott készülődik. Ő tehát azt nyilatkozta, hogy ezer, a helyi önkormányzatban dolgozó német munkáját Görögországban 3000 görög végzi el. Pontosabban azt mondja, hogy vannak olyan kutatások, amelyek szerint lényegében ugyanazt a feladatot háromszor annyi görög látja el a helyi önkormányzatokban, mint ahány német. Ebben implicit módon benne van az, hogy akkor a 3000-ból jó néhány felesleges, el kell bocsátani. Ez botránykőnek számít, ezt minden görög sértésnek gondolta eddig. Az erre a nyilatkozatra való reakciót látjuk itt, Thessalonikiben. Görögül beszélnek, tehát nem olyan fontos érteni.

A fehér inges illető a német konzul. Nekimentek a német konzulnak. Pontosabban az történt, hogy a tüntetők megérkeztek a tulajdonképpen görög BNV-re. Thessalonikiben vagy egy nemzetközi vásár, ami kiállítóhely, sok-sok pavilonnal, ahol konferenciákat is szoktak rendezni, és a tüntetők hallották azt, hogy van bent egy konferencia, ahol németek is vannak. Valóban egyébként német-görög szakértői konferencia volt. Közös próbálták a helyi önkormányzat működéséről valahogy eszmét cserélni. A tüntetők ezt meghallják, és be akarnak rontani oda, és akkor ilyen típusú tömegjelentekre kerül sor, amiket itt is lehet látni. Megdobálják - a rendőr védi -, majd leverik a fejéről a sapkát, tehát a rendőr is...

Amúgy is a görög a testhasználatban meglehetősen szabad. Tehát az simán előfordul, hogy nyugdíjasok nekimennek a készenléti rendőrnek és egy kicsit tolakodnak velük. Egy 75

éves nyugdíjas a mondjuk 195 centi magas rendőrrel egy kicsit dulakodik, a testhasználat egy picit más Görögországban.

És akkor a méreg eleje: görögül ezt lehet hallani, én lefordítottam - mert terjesztem ezt az információt szerte a világban - magyarra is és angolra is. 2010 május - az első megszorító csomag másnapján a Szindagmán - itt balra van a Parlament - az első hirtelen nagy tömeggyűlés, amit itt látnak, ezt skandálja a tömeg: Naka i, naka i... De az érdekes az, hogy a Paok és Olimpiakosz meccs megnyitóján is a tömeg: Naka i, naka i... Egy kicsit változtattak rajta a „bordély” helyett. *(A videófelvétel a skandáló tömeget ábrázolja.)* Elmondom görögül. Azt skandálják: Naka i, naka i, i butana i Vuli! A Vuli a Parlament. Naka i - égjen le! Mást nem fogok megismételni.

Itt nézzék a következő focimeccset! Ebben az az egészen különleges, hogy ez egy Tottenham-Paok meccs Tottenhamban és a görög szurkolók mit skandálnak? „Naka i, naka i, i butana i Vuli!”

Elképzelem magamnak az angol szurkolókat, hogy mit gondolnak arról, hogy milyen új rigmus ez, amivel a görög fociszurkolók előállnak. Van egy univerzális düh és univerzális elutasítás az összes görög politikussal szemben. Egyöntetűen minden görög politikust tolvajnak tartanak. Van olyan tömeggyűlés, ahol több tízezer ember a Parlamenttel szemben áll, és kiabálja: Tolvajok! Tolvajok! - Ezt skandálják egyfolytában.

Ez történt például 2011 júniusában, de nem azt a részletet mutatom. Itt visszatérnek a „bordély”-ra, így mintegy keretes a történet, de azért itt fölhívnám a figyelmet erre a kötéltre - *(Egy akasztókötelet is ábrázoló fotót mutat.)* -, aminek ott funkciója nem volt, de szimbolikusan mégiscsak ott van az a dolog, ami valamire való.

Ők az úgynevezett Dühös Görögök. A Dühös Görögök Mozgalma 2011 nyarára, júliusára tehető, aztán valahogy június 15-e után elmentek nyaralni, mert azért válság ide, válság oda, ha nyár van, akkor nyaralunk, utána nem lett belőle semmi.

Tehát a dühös görögök mozgalma nem létezik már. Valahol jelen vannak, de azt nem ismerem, hogy milyen pártok azok, amelyekhez ők elmentek. Valószínűleg mindenfélehez.

És akkor még egy dolgot a politikai színtéren. Ez egy reggeli politikai vitaműsor. *(Bejátszásra kerül egy felvétel.)* Itt a hölgy, ő a Sziriza, tehát a baloldali radikális párt képviselője, azt mondja az Arany Hajnalról, hogy ha tehetik, akkor 500 évvel viszik vissza majd az országot. Erre az illető kiakad, leönti vízzel. *(Derültség.)*, és azt mondja, hogy „numero”, ami a „numerát” jelenti, ez az én saját nyers fordításom, ami nem számít dicséretnek görögül sem. Leönti, és akkor itt feláll ez a középkorú nő, ő meg egy kommunista képviselő, aki így a kezében lévő újsággal azt mondja neki, hogy az „ördögbe is, tűnj el innen!”, és akkor jön a pofon. Az illető parlamenti képviselő most, a pofozkodós. Bejutott, jelenleg ő a görög parlament tagja ebben a pillanatban.

És akkor még a düh. 2011 április. Utcai jelenet. *(Bejátszásra kerül egy újabb felvétel.)* Ő egy egészségügyi miniszter középén, nekimennek. Nem tudom, mire számított a srác, hogy majd hagyják megverni a többiek? De ez is nagyon fontos, a görög szemtől-szembe nekimegy a képviselőnek, hogy ha valamilyen problémája van vele. Megvédték a többiek. A riporter kérdése az volt, hogy kíváncsi lennék, hogy azért azt a fiatalembert mi mozgatta. Az nem érdekelte, hogy a miniszterrel éppen mi történt, mint ahogy az sem hatott meg senkit, hogy a következő miniszterrel mi történik.

Akit itt látunk, amikor történik vele az, amit itt láthatunk, akkor éppen nem miniszter. Előtte volt miniszter, közlekedési miniszter és ő volt az, aki egyébként sikeresen privatizálta a görög légitársaságot, és most is miniszter. Ő a fejlesztési miniszter. Például az ő fennhatósága alá tartozik a privatizáció nagy része. Egyébként egy nagyon szelíd hangú, nagyon mérsékelt viselkedésű jobbközép beállítottságú illető. *(Bejátszásra kerül egy újabb felvétel.)* Ő az, ő a miniszter. Nekimennek az utcán, hirtelen, csak úgy, mert politikus, ott egy politikus, és

alaposan helybenhagyják. Tessék, ott lehet látni, hogy vérzik. Ez volt az első ilyen típusú incidens, hogy nekimentek politikusnak.

És akkor még egy dolgot mutatnék és ez a zárás. Van egy igazi sztárzenész Görögországban, aki rendkívül népszerű, és idén, tehát 2012 márciusában bejelentette, hogy Athén különböző negyedeiben ingyenkoncertet fog tartani. Kiderült ugyanakkor, hogy a felesége a következő, akkor még hivatalosan nem is lehetett tudni, de sejthető volt, hogy néhány hónapon belül bekövetkező választásokon a PASZOK listáján fog indulni a parlamenti választásokon. Akkor az a feleség nyilvánvalóan áruló, de az illető is áruló. Tehát ez egy duplafenekű információ, tehát aki a PASZOK listáján indul és magát baloldalinak vagy haladónak tartotta, az áruló. De hogy ez az árulás kivetődik a családtagra is, mert a család olyan fontos, hogy ha a feleséged áruló, akkor te is áruló vagy, mert ebben az értelemben ti egyek vagytok. A reakció egy rendkívül népszerű énekes ilyen ingyenkoncertjén látható itt. Ő az. *(Bejátszásra kerül egy újabb felvétel.)* Azt nem tudom elérni, hogy hallani is lehessen, hozzávágta valamit. Ott megy. Itt a hatás. Kiderült egyébként, hogy paradicsomot vágta hozzá. A mediterrán paradicsom ekkora, tehát annak van hatása. Hozzávágta egy paradicsomot, más jelenetekben meg mást. Ő három-négy koncertet tartott itt egymás után, volt olyan, hogy műanyag széket vágta hozzá, itt azt kiabálják görögül, lehet hallani, hogy „áruló”, árulónak minősítik. Ő próbálja folytatni a koncertet. *(Felmutatja a nyitott tenyerét.)* Ez a mozdulat a legbecsmérlőbb görög mozdulat. Ha valakinek ezt mutatjuk, akkor arról valami nagyon csúnyát mondtunk. Leginkább a nemzetközi politikában én Szaddam megbuktatásakor láttam azt, hogy cipővel verik például a Szaddam-szobrokat, cipőtalppal. Az egy nagyon becsmérlő. Ez a görög mozdulat ehhez hasonló, tehát mindenki ezt jelzi, így az elutasítást. Aztán örömmel veszik észre, hogy joghurtot vágta hozzá, mert nem annyira tojással, inkább joghurttal divatos dobálózni, tehát egy pohár joghurtot hozzávágta.

Nem lehet hallani, tehát itt ezt nem fogom tudni átadni, hogy ez mekkora fordulat, hogy ugyanez a Dalaras több koncertet tartott, ő igazi nagy sztár. Tartott egy koncertet egy színházban, és másfél órán keresztül ő akárhányszor eljut a refrénhez, abbahagyja az éneklést és a közönség veszi át az éneklést. Még leinti a zenekart is. Ül ezer valahány görög, ücsörög, ki énekel itt kicsodának? Mert az énekes nem énekel. Örül, hogy énekel a közönség. De nem neki énekel igazából a közönség, magának énekel a közönség. A görög erre rendkívül jó. Tehát nagyon-nagyon gyorsan tud spontán közösséget teremteni, például itt is. Éneklünk. Nem bulizunk egyébként, hanem ücsörögnek. Ücsörögnek és énekelnek. Amúgy az Akropolisz tövében, tehát nem tudják, milyen marha nagy szerencsájük van, de ücsörögnek és énekelnek. A görög rendkívül jó ebben, itt van, ez nem csápolás, ez nem bulizás, ez éneklés, miért? Mert így szoktuk. De ugyanezek a görögök azok, akik hozzávágta a joghurtot. Most lehet, hogy személy szerint nem, de ugyanaz a kulturális hagyománnyal létező görög, és én ezt nem tudom másképpen magyarázni, mint a Jekyll és Hyde-féle történettel, hogy ugyanabban az emberben a jó és az abszolút rossz is benne van, és szituációfüggő, hogy melyik jön elő.

Ezért azt gondolom, hogy rendkívül nagy felelőssége van akár a görög politikusoknak, akár az Európai Uniónak, hogy milyen helyzetbe hozzák a görögöket, hogy ez az éneklős görög vagy a dobálós és verekedős görög fog előjönni. Mind a kettő lehetséges forgatókönyv. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönjük szépen, professzor úr. Kérdés? Gyöngyösi alelnök úr!

Kérdések, hozzászólások, válaszok

GYÖNGYÖSI MÁRTON (Jobbik), a bizottság alelnöke: Lehet, hogy előmerészkedek egy rövid véleménnyel és egy rövid kérdéssel. Először is nagyon szépen köszönöm ennek a görög válságnak nagyon sok emocionális oldalát is bemutató részletes taglalását.

Nagyon sokat lehet olvasni a görög válságról és főleg gazdasági és közgazdasági szempontból is nagyon sokféle véleményt lehetett olvasni, nagyon keveset görög szemszögből, annál többet európai uniós berkekből. Minél többet olvasok a görög válságról, nekem annál inkább meggyőződésem, hogy itt igazából ez az egész válság csak részben szól Görögországról.

Tehát úgy látom, hogy ez igazából a pénzpiacoknak az a fajta nem jól működése, ami egyébként már nagyon sok helyen megmutatkozott. Tehát azt látom, hogy itt volt egy érthetetlen módon kipattant válság, amit megelőzött egy nagyon erőteljes propaganda Görögországgal szemben.

Őn is utalt arra, hogy az Európai Uniót most az utóbbi egy-két évben megtanultuk felosztani szorgos hangyanépekre, akik általában északon élnek, és kabócákra, akik meg lent szírtakiznak meg sziesztáznak vagy nyaralgatnak és háromszor annyi ember kell ahhoz, hogy elvégezzék egy hangyának a munkáját.

Én ezt nagyon furcsa szemléletnek tartom, már csak azért is, mert Görögország több ezer éven keresztül működött abban a kultúrközegben, amiben most is működik, és nagyon furcsa, hogy ez most hirtelen ilyen típusú válság kibontakozásához vezetett. Amikor a globális pénzügyi rendszer elkezdte a hisztériakeltést Görögországgal szemben, akkor is megvolt az a válságtünet, ami az eurózóna válságtünete már a kezdetek kezdete óta.

Tehát mindenki tudta, hogy egy valutát létrehozni egy olyan Európai Unióban, ahol teljesen más típusú gazdaságok működnek, lehetetlenség. Amikor 2010-ben kitört a görög válság, akkor a görög államkötvény kockázati hozama, tehát a német államkötvény fölött ígért prémium 0,65 százalék volt, tehát nagyon-nagyon kicsi mértékű volt a különbség egy euróban kibocsátott német államkötvény meg egy euróban kibocsátott görög államkötvény között. Már ez is probléma, mert a spekulációt az mozgatja, hogy Németországban föl vesszük azt az eurót, amiért magasabb hozamon görög államkötvényt vásárolunk.

A hisztériakeltés hatására pár hét leforgása alatt, 2010 májusa és 2010 szeptembere-októbere között 6,5 százalékra növekedett a két államkötvény közötti hozam. 1000 százalékosára növekedett a hozam. Nekem szent meggyőződésem, hogy a forgatókönyv - és ezt nagyon sok helyen láttuk már lejátszódni és nagyon sok olyan, antiglobalistának bélyegzett, de szerintem a realitás talaján elhelyezkedő közgazdász van, aki ezt a folyamatot nagyon szemléletesen leírja, és leírják azt, hogy itt igazából a görög helyzetben is semmi másról nem volt szó, mint egy rossz hírkeltés egy hisztéria által, a pénzpiacok érdekében felnyomni a kamatfelárat, felnyomni a hozamokat és akkor hirtelen máris lehet finanszírozni a görög államadósságot sokkal magasabb hozamokért.

Nekem nagyon érdekes az, hogy miközben 2010 májusában 8,5 milliárd eurónyi államkötvényt a pénzügyi piacok nem voltak hajlandók megfinanszírozni, hirtelen, pár hét leforgása alatt 110 milliárd eurót adtak Görögországnak, plusz még többet is. Miért? Mert hirtelen föltornáztuk a kamatokat az egekbe. Ennyiért máris hirtelen megérte finanszírozni a görög államadósságot. Én tehát azokkal a típusú görög reakciókkal, amiket itt lehetett látni - nyilván nem mondom azt, hogy egyetértek, mert az ember a dühkirohánásokkal meg a csetepatékba fajuló megnyilvánulásokkal nem tud egyetérteni, de valahol értem a motivációt, meg értem a mozgatórugót.

Ha még ehhez hozzátesszük azt, hogy ezt a fajta gazemberséget, amit a pénzügyi körök megjátszottak Görögország tekintetében, ehhez még egy láncszem hiányzik, kell hozzá egy politikai elit, amelyik ezt levezényli Görögországban. Papandreu megbukott. Nemcsak egy bankár - bankárnak nevezte Papademoszt - ezt egyenesen az Európai Központi Bank alelnöki pozíciójából küldték Görögország nyakára ezt az embert, azért, hogy hajtsa végre azt a programot, amit ön is végigvett: privatizálás, eladni fillérekért mindent, nyilván a bérek csökkentése, nyugdíjak csökkentése, adók emelése.

Ehhez később, a hisztéria során a választások útján jött egy új elit, a Samaras-féle kormány, akik végül is ugyanezt végrehajtják. Tehát itt semmi más nem zajlik, mint az, hogy a görög munkajövedelmeket, amiért emberek megdolgoznak, béreket átcsoportosítanak, megfinanszírozzák azt a hirtelen megnőtt államadósságot, ami a pénzügyi piacok érdekeit szolgálja és a görög emberek érdekeivel kifejezetten ellentétes.

Úgy gondolom, hogy az, ami Görögországban zajlik, az a teljes gyarmatosítás esete. Teljesen megértem azokat, akik elvetik ezt a fajta paktumot, ez a fajta megszorítást, hiszen ennek a következményei beláthatatlanok. És igazából nem is csak Görögországról van szó. Ha lenne időnk, megvonnám a párhuzamokat Magyarország tekintetében is. Nyilván egy kicsit lejjebb egy szinttel, de Magyarországon nagyon hasonló folyamat zajlott, zajlik jelenleg is, természetesen egész más kontextusban, de ezt látom, és kérdésként - tudom, hogy jósolni nehéz dolog - szeretném, hogy hogyan látja, ez a fajta ragaszkodás az eurózónán belüli létezés mennyire reális célkitűzés? Úgy látom, hogy nincs jó válasz, nyilván. A drachmához visszatérni legalább akkora nehézségeket jelent, mint az eurózónán belül ilyen típusú gazdasági struktúrával ezt a fajta államadósságot visszafizetni.

Olyan szinten, hogy most már német politikusok között is van egy vita. Nemrégiben nyilatkozott a német Bundesbank elnöke - a nevét le is jegyeztem valahova: Jens Weidmann - aki Merkellel vitatkozik azon, hogy Görögországnak a jelenlegi struktúrában hova vezet az útja. Jens Weidmann azt mondta, hogy ha a görögöket erre az államadóssági finanszírozási pályára állítják, Görögország csődbe fog menni. És nem lehet.

Ő kifejezetten azt mondta mint közgazdász meg mint a Bundesbank elnöke, hogy el kell engedni a görög államadósságot, különben teljes katasztrófa lesz az eurózónára nézve, nyilván Merkel asszony pedig a saját gazdasági szereplői körét meg a saját választóinak zsebet szem előtt tartva azt mondta, hogy ez nem pálya, a görögökön a megszorításokat véghez kell vinni.

Kíváncsi lennék arra, hogy ön hogyan látja vagy hogy a görögök hogyan látják, hogy mennyire reális pálya az eurózónán belül maradás léte. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Ez volt a rövid megjegyzés és kérdés. *(Jelzésre)*: Horváth képviselőtársunk és Csóti képviselő úr jelezte, hogy még szólni kíván.

DR. HORVÁTH JÁNOS (Fidesz): Köszönöm, elnök úr. Tisztelt Képviselőtársaim! Nem tartok előadást Görögországról most itt. Szoktam, és ha meghívják, majd teszem örömet mások.

Kérdésem van, hiszen ez egy olyan fórum, ahol kérdéseket teszünk föl. Egyik az, hogy az elengedés - professzor úr ismételt használta az elengedés szót - először 10, aztán 30 vagy 50 százalék. Az elengedés azt jelenti, hogy egy hitelező azt mondja, hogy most már nem kell visszafizetni. Ez egy ajándékot jelent. Az elengedés ajándék.

A kérdésem az, hogy ki az ajándékozó és kinek? Aki kapja az ajándékot, az a görög államkincstár? Föltételezem. De az ajándékozó nemzetközi bankok? Vagy az IMF? Vagy az EU? Meg tudja ezt professzor úr nevezni? A kérdés világos.

A következő kérdésem. Az az elit, ami évtizedekkel ezelőtt volt, az ezredesek, az akkori fajta elit kiformalódott és formálta Görögországot évtizedeken át, az vagy ahhoz hasonló elit létezik most akár aktívan, akár potenciónalisán? A harmadik kérdésem ebből következik. A Papandreu-család - az idősebbet elég jól ismertem, közgazdászok, dolgoztunk együtt-, aztán a fia, aki az utóbbi évtizedekben működött - egyfajta klán vagy csoport? Nem használom azt a szót, hogy maffia, de egyfajta szolidaritás? Léteznek a Papandreuk továbbra is vagy valakik, akik behelyettesíthetők abba a fogalomba? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Csóti képviselő úr!

CSÓTI GYÖRGY (Fidesz): Köszönöm a szót, elnök úr. Én is szeretném megköszönni ezt a nagyon érdekes, színes és izgalmas beszámolót a görög politikai életről és a görög társadalom problémáiról. Nagyon sokat jártam Görögországban, és valóban úgy van, hogy nem is láttam a világon sehol olyan népet, nemzetet, amely annyira segítőkész tud lenni. Ha az utcán megkérdem, hogy hova kell menni, 100 ember kézzel-lábbal magyaráz és tényleg a szeretet, a segítőkészség jellemző rájuk.

De ha valami vélt vagy valós sérelem éri őket - mondjuk általam -, abban a pillanatban képesek agyonverni ott, az utcán. Tehát ez tényleg így van, és ezt figyelembe kell venni. Tehát abszolút pozitív, ha pozitív a megközelítés és abszolút negatív, ha csak egy vélt sérelem van.

Azt gondolom, hogy nagyon sok oka van a görög válságnak és ennek az egész helyzetnek, ami most kialakult. Van egy olyan, amiről még itt nem esett szó és erre szeretnék rákérdezni. Úgy gondolom, hogy a görög társadalom az elmúlt évtizedekben sokkal jobban élt, mint amit a gazdasági teljesítmény vagy úgy is fogalmazhatnék, hogy az adóbevételek ezt indokolták vagy lehetővé tették volna. Például olyan mértékű szociális biztonság, mint Görögországban volt, azt hiszem, a világon sehol nem volt, hogy olyan előfordulhat, hogy egy hölgy az édesapja után kapott nyugdíjból él 80 éves koráig, és soha egy munkahelye nem volt. Vagy olyan biztonság, ami nagyon szép, csak nem biztos, hogy megvan az alapja, hogy ha egy asszony szül egy gyereket, akkor 20 éves munkaviszony után elmehet mondjuk 43 évesen nyugdíjba.

A kérdés arra irányul egyrészt, hogy így van-e ez, ahogy én ezt látom vagy gondolom, de hogy a görög társadalom tudatában van-e már annak, hogy ez nem folytatható így tovább, és hogy részben ez az ára annak, hogy ide jutottak? Ez a második része a kérdésnek.

ELNÖK: Köszönjük szépen. Professzor úr!

DR. FOKASZ NIKOSZ tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE): Fordított sorrendben válaszolnék a kérdésekre. Hogy a görög társadalom jobban élt, mint amit mondjuk a teljesítménye indokolt, ezzel én maximálisan egyetértek. De ugyanakkor alapvető magyarázatai is vannak.

Tehát '74-ben, az ezredesek diktatúrájának bukása után egy új korszak kezdődött Görögországban. Addig maga a 7 éves diktatúra, de a megelőző korszak is, amelyik a polgárháborús félelemből nő ki, itt most Bibót idézhetnénk, hogy demokrata az, aki nem fél, a polgárháború után a görög polgár nem merete megengedni magának azt a luxust, hogy ne féljen. Például egy lehetséges, bár akkor már nem reális újabb kommunista hatalomátvételi kísérlettől. Tehát szemet hunyt például a demokrácia mindenféle korlátozása felett is, ha ezt úgy élte meg, hogy ez garancia a társadalmi biztonságra.

Egy ilyen több évtizedes korszak után '74-ben megnyílt a lehetőség arra, hogy olyan társadalmi csoportok, amelyek gazdaságilag és politikai okok miatt is, például baloldali vagy nem jobboldali meggyőződésű voltak miatt, amit Görögországban persze számon tartanak, bejelentsék informálisan is az igényüket arra, hogy hozzáférjenek mondjuk az állami erőforrásokhoz. A PASZOK tulajdonképpen ezt lovagolja meg, és a dolognak kettős jellege van. A PASZOK egy jóléti állam megteremtésének ígéretével, a görög politikai rendszerváltásnak ez a legitimáló ígérete, hogy csinálunk egy nyugati típusú szociális államot, és ezt kiegészíti egy görög sajátosság, nevezetesen hogy a dolognak van egy igazságtétel eleme is, tehát hogy most már az egyetemre bejuthat egyetemi tanárnak az a baloldali – most baloldalin egyébként nem is igazi baloldaliakat, csak nem jobboldaliakat értek -, aki korábban politikai okok miatt ebből a dologból ki volt zárva.

Tehát politikai indok és szociális indok. Kiderül, hogy ezt viszont nem tudja a görög gazdaság kitermelni. Papandreu előtt – ez a középső Papandreu amúgy – pedig az a rémkép

merül fel, hogy ha nem tudom ezt az ígéretemet beváltani, akkor elfordulnak tőlem ezek a frissen szerzett szavazók. '81-ben, amikor ő hatalomra kerül, akkor Görögország GDP-arányos államadósága 22 százalék, ma 170-valahány. Ez '93-ra, függetlenül attól, hogy éppen milyen kormány van hatalmon, eléri a GDP körülbelül 100 százalékát, és '93-tól 2008-ig ezen 100 százalék körül ingadozik. És egyébként a görög felelősségről is szól vagy a bonyolult felelősségről.

Tehát a görögök, minden görög kormány pontosan tudta, hogy el vagyunk adósodva, nagyon el vagyunk adósodva, de nem gond. Bármilyen hitelünk lejár, azonnal kapunk pénzt, azonnal kapunk újabb hitelt. A hitelezők is tudták, hogy a görög állam el van adósodva, de csak nem fordul elő az az abszurd helyzet, hogy egy görög állam fizetéseképtelenné váljon?

Ez a meggyőződés viszi ezt a párostáncot, egyfelől a görög állam, másfelől a hitelezők, '93-tól 2008-ig. A 2008 őszi hitelválság az, ami minden tekintetben ezt megváltoztatja, mert egyrészt hirtelen megugrik, tovább felfelé, 120 százalékra ugrik fel a görög államadóság már 2009-ben, másrészt pedig alapvetően megváltozik a pénzpiacok magatartása. Tehát ők most már meg is ijednek. Néhányuk valóban rá is játszik.

Abban is biztos vagyok, hogy a Papandreu-kormány – és itt a legfiatalabb Papandreuról beszélek – nagyon sokat hibázott, nagyon sokat késlekedett. Nem vagyok biztos abban, hogy Görögországnak májusban ehhez az IMF és európai uniós memorandumhoz kellett volna jutnia, ha még 2009 novemberében, decemberében tényleges takarékosági, megszorító intézkedések vannak, és nemcsak beszél róla egészen májusig.

Tehát itt nagyon fontos, pszichológiai szempontból is nagyon fontos késlekedés történt.

Tehát ténylegesen az a nagyon érdekes, ha csak köztünk marad, akkor egy picit politizálnék. A magyar rendszerváltozást is egyébként szerintem az az induló ígéret legitimálta, hogy úgy fogunk élni, mint Ausztriában. Most itt a tömegek, nem a politikailag tudatos, vagy utolérjük a nyugatot. Ez egy fontos legitimációs elem volt.

Nekem az a magánvéleményem, hogy ez az ígéret Magyarországon sosem teljesült. Görögországban egy hasonló ígérettel indult a '74-es új politikai rezsim, és ez az ígéret a 2000-valahány, mondjuk az athéni olimpia idejére teljesült. A dologban az a dráma, hogy most veszik vissza. Tehát itt valamit megígértek, de utólag azt mondják, hogy bocs, megkaptátok, de ez mégsem jár nektek. Ezt rettenetesen nehéz pszichésen megemészteni. Ráadásul családi életstratégiák épülnek, felvettek valamilyen hitelt és most az egyik fizetése hiányzik, mert eltűnt. Vagy a gyereket valahol tanítatom, esetleg külföldön tandíj ellenében, ezek mind az életstratégiák, amelyek egyik pillanatról a másikra robbantak.

Nem húznám tovább az időt, de alapvetően ezzel az állítással egyetértek. A görögökben még itt a vélt sérelem, én például most éppen Thessalonikiben voltam, többször a legjobb barátaimmal összetűztem azon, mert azt képzelik, hogy az valami példátlan, ami velük történik. Tehát hogy a GDP visszaessen, ilyen Európában békeidőben nem történt. 2008-tól napjainkig a görög GDP 23 százalékkal esett vissza. Ez pont ugyanannyi, amennyi Magyarországon 1990-1993 között volt a visszaesés.

Abban igazuk lenne szerintem, hogy a megszorító intézkedések ma már hozzájárulnak a dolog rosszabbodásához, mert itt a recesszió miatt van egy ilyen önmagát erősítő dolog. De ehhez még az az emocionális töltet is járul, hogy itt valami példátlan történik velük, ami nem példátlan, még csak azt sem mondanám, hogy a rendszerváltások során Magyarország volt a legrosszabbul és a legnagyobb visszaesést produkáló ország a régióban. De ez valahogy nem jut el a megítélésükig.

A Papandreu-család, hogy klán-e? Az egyik klán, sok klán van. A hagyományos görög politikai élet klánokból áll. Pontosabban azt mondanám, hogy vannak hagyományosan olyan családok, mégpedig a XIX. század közepe óta, amely családoknak a legfőbb terméke a politikus. Azok a családok politikust nevelnek, az a legfőbb outputja a családnak. Politikusok

politikusokat termelnek generációkon keresztül. Máshol már elsütöttem, lehet, hogy már itt is áprilisban, de akkor felidézném, hogy egy görög jobboldali politikus vetette ezt fel, és mondta, hogy 1945-ben a görög miniszterelnököt Papandreunak hívták, '55-ben Karamanlisznak, '65-ben Papandreunak, '75-ben Karamanlisznak, '85-ben Papandreunak, '95-ben megint Papandreunak, 2004-ben egy Karamanlisz és egy Papandreu vetélkedik egymással a miniszterelnökségért, és akkor győzött Karamanlisz. 2007-ben ugyanaz a Karamanlisz és Papandreu vetélkedik egymással a miniszterelnökségért, és akkor megint győz a Karamanlisz, és 2009-ben ugyanez a Karamanlisz és Papandreu vetélkedik egymással, és ezúttal Papandreu győz, szerintem nagy pechjére, mert ő a csődgondnok, akinek itt aztán el is kellett vinnie ezt a balhét.

Ezért ha elitcsere van, az is többnyire generációról generációra hagyományozódó elit, tehát például a Szirizában, ami egy radikális, új párt, ott is például egyik meghatározó fiatal hölgy, parlamenti képviselő apja volt a Sziriza korábbi elnöke. Tehát ez a mechanizmus, hogy a család, amelyben politikusok vannak, politikusokat nevel, az még a baloldalon belül is létezik azért, mert politikusnak lenni elsősorban kapcsolatokat jelent. És egy családon belül meg lehet tanítani a kapcsolatépítés technikáit, meg át is lehet örökíteni a megelőző generációk által kiépített kapcsolatokat, mert abba be lehet aztán az újabb és ifjabb generációt vezetni.

Az elengedés mint ajándék, és hogy ki az ajándékozó? Ez nagyon ellentmondásos, mert az történik, hogy csak a magánhitelezők által nyújtott hitel 50 százalékát engedik el, pontosabban az történik, hogy azokat a kötvényeket átváltják újabb kötvényekre, amelyek névértéke már a korábbinak csak az 50 százaléka. Itt volt egy fontos részlet, hogy ez aztán milyen kamattal. Ez ügyben komoly alkuk voltak.

Az Európai Unió államai adják az ajándékot, mégpedig a magánhitelezőknek. Mert a görög kötvényeket ha a piacon vennék, a névérték 25 százalékán lehetne értékesíteni. Tehát tulajdonképpen olyasvalami, amivel azt kockáztatja, hogy vagy nem látja vissza egyáltalán a pénzét vagy ha megpróbálná továbbadni, akkor a névérték 25 százalékát kapná, megkapta a felét. Kiktől? Az Európai Unió parlamentjei által összedobott pénzből. Tehát az történt, hogy magánadósok hiteleit átváltották Görögország esetében állami hitelekre. Ma már Görögországnak túlnyomórészt államok hiteleznek, ezért is nagyon nehéz mindenfajta újabb mentőcsomagot összehozni.

Erre a kérdésre, hogy mi várható. Pillanatnyilag 50 milliárd euró az az összeg, amellyel még mindig magánhitelezők hiteleznek Görögországnak. A németek vetették most föl. Fontos tudni, hogy ma éppen Eurogroup-ülés van, ahol valószínűleg politikailag áment fognak mondani arra, hogy azt rebesgetik, hogy december 5-én Görögország megkapja a várva várt, mintegy 40 milliárd eurós újabb hitelcsomagot, mert addig a görög állam nagyon nehezen húzza ki. Azt mondják, hogy fizetéseképtelenséget kell bejelenteni.

Nem így van, ilyenkor mindig az van, hogy egyfelől kincstárjegyeket bocsát ki, tehát rövid lejáratú bevételei a görög államnak most is vannak, csak azok nagyon rossz kamatozásúak, másfelől a görög állam pillanatnyilag 8 milliárd euróval tartozik belföldi görögöknek. Tehát görög vállalkozóknak, állami beruházások kivitelezőinek. A görög állam nem fizet pillanatnyilag, és így próbálja meg túlélni azt az időszakot, ami ennek a hitelrészletnek a megérkezéséig jöhet.

Tehát itt fölmerült egy olyan német terv, hogy ennek az 50 milliárdnak a felét - tehát 25 milliárdot - kéne 25 százalékos árfolyamon megvenni vagy újravásárolni. Az akkor 7,5 milliárd euró befektetés lenne, és azt mondja a német javaslat, hogy ezt egyrészt részben a görög állam finanszírozná, részben az Európai Központi Bank bevételeiből. Ezzel az egy akcióval el lehetne érni, hogy a görög államadósság GDP-arányosan körülbelül 11 százalékkal csökkenjen. Mert most a pillanatnyi állás az, hogy folyamatosan nő. Mivel minden mentőcsomag azt jelenti, hogy Görögország kap egy brutális méretű újabb hitelt, tehát

az államadósság folyamatosan nő Görögországban. 120 százalékról indult, ez volt a 2009-es eset. Az a nagy célkitűzés, hogy 2020-ra megint el kéne kérni a 120 százalékot, de pillanatnyilag idén 186 százalék, jövőre 198 százalék a becslések szerint és általában a valóság mindig rosszabb szokott lenni, mint a becslések.

Arra számítanak, hogy jövőre Görögországban a GDP még 4 százalékkal esik vissza, akkor azért az már nagyon figyelemre méltó. Nekem erről az Üvegtigris II. című film vége jut az eszembe, nem tudom, ki látta, ahol a végén tutajba szállnak, egy idő után elkezdenek süllyedni, pánik tör ki, majd megállapítják: Padlót fogtunk, nem süllyedünk tovább. Adott esetben rettenetesen megnyugtató lehet az az érzés. A görögöknél nincs az a politikai erő, amely pillanatnyilag a görögökkel el tudná hitetni, hogy már nem süllyednek tovább, tehát szabadesés; a GDP is, ennek következtében a jövedelmek is. Ez az, ami folyamatosan fenntartja a mérget, a dühöt.

Képviselő úr bírálta a piacokat, és ezzel én maximálisan egyetértek. Kettős szerepben szoktam érezni ilyenkor magam. Ha tehát Görögországot bírálja egy beszélgetőpartner, akkor megvédem a görögöket. Ha meg védi implicit módon a görögöket, akkor meg bírálom őket. Tehát az nem véletlen, hogy Görögország a gyenge láncszem. Ez egy görög mondás, és én ezt már magyarul is elsütöttem, hogy az Európai Unió vagy az eurózónán belül Görögország problémás ország, de nem Görögország a probléma. De attól még problémás országgá vált.

Az, hogy Görögország lett a gyenge láncszem, hogy nem Spanyolország az igazán gyenge láncszem, hanem Görögország, az már a görögök felelőssége, amelyben döntően a görög politikai elit felelőssége van, de azért politikai elit és választók között nem olyan könnyű a határvonalat meghúzni. A görögök is tudomásul vették azt, hogy fölveszik őket közalkalmazottnak akkor, amikor közbeszéd tárgya volt az, hogy erre nincs pénz, meg olyan nyugdíjakat kapnak, amire nincs pénz, tehát valahogy ennek a játszmának persze kisebb mértékben, mint a saját korrump politikusaik vagy az ugyancsak korrump nagyvállalkozóik - mert ők az igazi adócsalók - kisebb részben azért mindenki benne van ebben a buliban. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönjük szépen, professzor úr ezt a nagyon részletes és nagyon emocionális előadást és a szakmai tételekről meg adatokról gondolom, óriási munkája van ebben a professzor úrnak, hogy ezt így összerakta.

DR. FOKASZ NIKOSZ tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE): Remélem, hogy többet nem leszek itt jelen. (*Derültség.*) Mert az azt jelenti, hogy Görögország túljutott a nehézségeken, és akkor beleszürkül az unalmas kicsi országok közé.

ELNÖK: Ha unalmas lesz, azért egy fél órát az unalmas állapotról is szívesen elbeszélgetnék professzor úrral.

DR. FOKASZ NIKOSZ tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE): Arról is szívesen.

Egyebek

ELNÖK: Nagyon szépen köszönjük még egyszer, hogy tájékoztatott bennünket. Mielőtt lezárnám a bizottság ülést egy rövid tájékoztató: a 27-ei ülésünket nem 11 órakor tartanánk, hanem 1 órakor. Ennek az igazi oka az, hogy nemzetközi fejlesztéssel kell foglalkoznunk a Külügyminisztérium beszámolójával, és igazából az Információs Hivataltól majd zárt ülésen a gázai helyzetről szeretnénk tájékozódni. Ők kérték az időpontot, mert mára is szerettem volna őket hívni, de úgy eléggé elcsúsztunk volna az időben - az ügy fontossága miatt. De azt hiszem, az Információs Hivatal első főigazgatója elhunyt, és ma van a temetése, tehát azért nincs is igazából ebben az ügyben hadra fogható ember az Információs Hivatalban.

Nem is ez a lényeg, hanem az a fontos dolog, hogy a jövő héten nem 11 órakor, hanem egy szokatlan időpont lesz a ülés, ennek az igazi oka ez. Természetesen itt.

Nagyon szépen köszönöm a jelenlétet, professzor úrnak még egyszer az előadást. Ezzel bizottsági ülésünket bezárom. Köszönöm szépen külön a gyorsíróknak a türelmet és az együttműködést.

(Az ülés befejezésének időpontja: 14 óra 30 perc)

Balla Mihály
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezetők: Pavlánszky Éva és Barna Beáta